

אהלי טהרות

מסכת כלים פרק י"ג מ"ה-מ"ח

פרשת בהר בחוקותי תש"פ

מכתב

בענין טומאות מדרס בכלים שאין מקבלין טומאה ובדין כלי העשוי מפלסטיק לטומאת מדרס
במה שדנו הגאונים הגדולים הגרמ"א סלושין והגר"י פישאוף שליט"א בנדון של טומאת מדרס בכלי פלסטיק יש לדון בזה בדלהלן

בשבת פ"ד ע"ב וב"ק כ"ה ע"ב מבואר דמפץ טמא במדרס, וכן תנן בכלים פרק כ"ד משנה י'. ורש"י מפרש דאיירי במפץ של עץ, ולפ"ז אם יש לו ב"ק טמא דהוי בכלל כלי עץ, וכן מבואר ברמב"ם פ"א מכלים ה"ג, וכן ג' מכלים ה"א ובפ"א ממוקואות ה"ד דכשיש לו ב"ק טמא מדין כלי עץ. אבל תוס' שם והר"ש כלים פ"ז מט"ו פירשו דאיירי בשיפה וגמי דל"ה מה"ת כלי עץ, ואפ"ה נטמא במדרס, וכן החזו"א (סי' כ"ג ס"ק י"ח) דלפ"ד התוס' ה"ה מפץ הנעשה מעור הדג טמא, דבמדרס טמא אע"ג דהוי ממין הטהור מלקבל טומאה, אבל הרמב"ם פ"א מכלים ה"ג כ' דטהור ממדרס, דלש"י הרמב"ם ליכא טומאת מדרס רק במין המק"ט, ולפ"ז היה אפ"ל דמדרס הנעשה מפלסטיק לפ"ד רש"י והרמב"ם טהור ממדרס, ולפ"ד התוס' והר"ש יהא טמא. והנה היראים (מצוה תכ"א) האריך כדברי רש"י דאיירי במפץ של עץ והביא בסוף דבריו דברי ר"ת דאיירי במפץ של גמי ותמה ע"ד מזה דתנן בנדה נ"ט ע"ב דספסל של אבן טהור ואין נטמא במדרס (כוונתו להוכיח דבעי שיזא ממין המק"ט), ויעוי' תו"כ פר' מצורע הובא ברמב"ם פיהמ"ש דכלים פ"כ משנה ג' דכסא של אבנים ושל גללים ושל אדמה טהור ממדרס דכתיב הכלי כלי המיוחד ופירש הרמב"ם המיוחד לקבל טומאה, ואלו ג' המינים לא יטמאו כלל, וצ"ע א"כ למה מפץ של שיפה וגמי טמא.

ובישוב דברי התוס' לכאן צ"ל דפירשו כפי הרבינו הלל שם בתו"כ דכלי אבנים ואדמה אין מיוחדים לשיבה, וכ"ה בתור"ד נדה ד' ס' ע"ב וז"ל: ואי קשיא מ"ש של אבן משל עץ והרי פשוטי כלי עץ טהורין ובמדרס טמאין, ואבן נמי אע"ג שהיא טהורה בכל הטומאות במדרס טמא, י"ל דבעי כלי המיוחד לשיבה ואין אדם מיוחד אבן לשיבה מפני שהיא מזקת את היושבים עליה, כדאמר מר אבנים שישבנו עליהן בנעורותינו נלחמים עמנו בוקנותינו עכ"ל, (מקור ד"ז הוא ירושלמי ביצה פ"ק ה"ז, וביארו שם המפרשים משום שהאבנים מצננים את הגוף, ובפר"ח י"ד סי' קט"ו בדברים האסורים משום סכנה הביא דברי הירושלמי שלא לישב על האבנים), והנה התור"ד לא הזכיר בדבריו דזה כונת התו"כ, אבל לכאן ודאי יפרש כן בדברי התו"כ דהמיוחד, היינו דצ"ל מיוחד לשיבה, ואבן וכיו"ב לא חשיב מיוחד לשיבה, ולרבינו הלל מבואר בתו"כ דגם אדמה וגללים חשיבי דלא חזי למדרס, וע"כ דלא חזו כ"כ לשיבה ושיבה, וא"כ לפ"ד הרבינו הלל והתור"ד ל"ק ממפץ דמפץ ודאי מיוחד לשיבה, ונמצא לפ"ד דכלים העשויים מפלסטיק דמיוחדים לשיבה יטמאו במדרס.

אמנם הרי בסוגיא בשבת ד' פ"ד מבואר דאיכא עוד דין דמדרס אין טמא רק דיש לו טהרה במקוה ולכן מדרס כ"ח טהור, וא"כ לכאן יש לטהר מדרס מפלסטיק משום דאין לו טהרה במקוה, (ויעוי' ה"ג הרש"ש פכ"ד מי"א דכלים דגם רבא מודה לדין דבעי טהרה במקוה, ועיין חזו"א כלים סי' ג' סק"ד, וי"ל עוד דכמו דרבא דריש לגבי כ"ח מי לא עסקינן דיחדניהו לאשתו נדה וטהור ממדרס, יש לדרוש כן גם בשאר כלים הטהורים דנתרבו להצלת צ"פ דמוכח דאין נטמאין במדרס).

אלא דא"כ צ"ע ל"ל לדרשא דהתו"כ למעט כלים אבנים מקרא דהכלי המיוחד, אלא דטהור משום דל"ל טהרה במקוה, (והגר"י ישראל ברמן הק' עוד דא"כ מה קושית היראים ע"ד התוס' הא אפשר דאבנים טהור משום דל"ל טהרה במקוה), ויש לדון הרבה בשוב דבר זה, ועכ"פ לכאן לפ"ד התור"ד והר"ל הלל צ"ל דרק אבנים נתמעט, ולא כלי מפלסטיק.

ומרן רה"ה הגרא"ל שטיינמן זצ"ל אמר שהקב"ה מכין אותנו לביאת המשיח ע"י שיש היום הכל מפלסטיק ובזה לא יהא חשש של כלים המקבלים טומאה, אמנם לפמש"כ צריך לדון אם הוי כן לכיו"ע, ונפ"מ הוי גם בזה"ל לענין טומאת כתמים יעוי' מחצית השקל סי' ק"צ ס"ק ט"ז לגבי כתם הנמצא על דבר הנטמא במדרס אם חשיב נמצא ע"ד המק"ט, ותליא אם צ"ל דיטמא מדרס הנדה או דסגי דמק"ט בעלמא. ובהג' הגר"ש מוילנא הוסיף דהרי כל המטמא מדרס מטמא ט"מ, וא"כ ודאי חשיב דבר המק"ט, וצריך לדון בנמצא על כסא פלסטיק, וכן נפ"מ להמבואר ביו"ד סי' קצ"ח סעיף ל"א דטבלה ע"ג דבר המק"ט לא עלתה לה טבילה).

אמנם יעוי' חזו"א יו"ד קכ"ו סק"ז שדן לגבי כלי הנעשה מן השיפא ומן הגמי דלתוס' אין להן טומאה מה"ת גם כשיש להם ב"ק, רק טומאת מדרס, ולרמב"ם כשיש להם ב"ק מק"ט מה"ת וטמאים במדרס. והוסיף החזו"א ובגמ' נראה דגם כלי קיבול שלהם טהור דלאו מינא דעץ נינהו, (והיינו דגם לרמב"ם גומי ל"ה כלי עץ). והוסיף ואפשר שאין מטמאין במדרס כדן כלי גללים וכלי אדמה ולא מיקרי דיש במינן טהרה דלאו מינא דעץ נינהו עכ"ד וכוונתו דכיון דאין במינו טהרה במקוה אין טמא במדרס, הרי דהורה החזו"א דכ"ד דאין לו טהרה במקוה אין נטמא במדרס, וכסוגיא דשבת. אלא דצ"ע א"כ ל"ל דרשא בתו"כ דהכלי המיוחד (וכן לדברי התור"ד ורבינו הלל הרי הוי טעם רק לכלי אבנים ולא לשאר דברים הראויים למדרס ממינים שאין מקבלים טומאה כמו פלסטיק וכיו"ב). וצ"ע בזה, **ומרן הגר"ד לנדו שליט"א** העיר לדברי הראב"ד תו"כ פר' מצורע פרשתא א' י"א על הא דאיתא בתו"כ דרשא ובגמ' ילפי' לה ממקום אחר וכ' וז"ל: ומנהג זה הספר לדרוש דרשות הרבה על מילה אחת ואינן אלא כאסמכתא בעלמא ועיקר הטעם יוצא ממקום אחר וכשבא לידו דבור שיכול לסמוך ממנו אותו הענין סומך ודורש עיי"ש. וע"ע תוס' יבמות ס"ח ע"א, וא"כ גם כאן עיקר הדין הוא דבר שיש לו טהרה במקוה וכמבואר בגמ' וממילא כלי פלסטיק וכיו"ב דאין להם טהרה במקוה לא יטמאו במדרס וכש"כ החזו"א.

איתמר גרבוז

משולחן מלכים

בענין יחוד כלי בטעות

יש לעי' ביחוד כלי לטומאה שהיה בטעות אם הוא בטל. או דילמא אין דין היחוד כדיני קנינים וכיו"ב ואינו צריך דעת גמורה כמותם לכך יחול גם בטעות. וכעיי"ז יש לדון בהזמנה לחפצי קדושה שהיתה בטעות מה דינה. שהרי גם קטן יכול ליחד כשמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו כמבואר בחולין דף יג. ושמעתי **ממרן הגר"ד לנדו שליט"א** לצדד שיחוד והזמנה בטעות בטלים, דהנה רע"א בתשו' מהדו"ת סי' נא כתב שני אופנים בביטול מקח בטעות, אם הוא מדין תנאי או שהיא מבטלת את הדעת. ומעתה אם נבא מדין תנאי, אף טעות ביחוד או בהזמנה למצוה יבטלו שהרי תנאי מועיל בהזמנה למצוה וכמפורש בפוסקים (עי' שו"ע או"ח סי' מב ב' ובמשנ"ב שמועיל תנאי בתפילין של ראש לעשותם של יד. ועי' גבי תנאי בעיבוד העור אם לס"ת אם לתפילין (עי' רע"א תשו' ג' שדן שתנאי שיהיה תלוי ברצונו יש בו חסרון ברירה אבל תנאי מבורר של טעות שפיר יועיל). ונראה שהוא מועיל גם ביחוד, שייחד כלי לשימוש אם ירצה בו פלוני.

אבל יש לדון בביטול טעות שאינה מדין תנאי, אם נאמרה בהם, שמא ביחוד והזמנה אין צריך דעת בשיעור כזה שהטעות מקלקלתו. וקצת ראייה מדין עקירה בטעות שאמרו בגמ' פסחים עב. גבי שלא לשמה ופיגול, ולכאן שם היא כעין מחשבת יחוד והזמנה, ומ"מ בטעות אינה חלה?

ומענין זה יש לדון בדין טעות במצוות, כגון במה שאמרו שלכתחילה לא יטול לולב קודם הנץ החמה. מי שנטל לולב קודם הנץ החמה והיה סבור שהגיע זמן הנץ אם נאמר שאילו היה יודע שאינו הזמן הראוי לא היה רוצה לעשות המצוה כעת. וכן באתרוג שאינו לכתחילה וכו'. וגם בזה יש לדון לפי גדר מקח טעות דקנינים, שאם הטעות מבטלת את הדעת, יתכן שמצוה אין צריכה דעת גמורה. אבל אם הוא כתנאי. אם יש תנאי במצוה נוכל לומר ענין טעות גם במקום שלא התנה שיש אומדנא שהיה מתנה שלא לצאת באופן כזה.

והגרד"ל הביא בזה מדברי ביאור הלכה סי' לד סעי' ב' שמשמע שיש דין טעות גם במצוות שכתב שאם הניח תפילין דרש"י עם תפילין דר"ת בסתמא ויכוין לקיים בהם המצוה לא יצא כלל שהרי הוא כמקדש שתי נשים ואחת מהם אינה ראויה לקידושין שלא קנה אפילו אחת מהם. והנה דין זה דקני את וחמור לכאן הוא מענין טעות (עי' חזו"א דמאי סי' טו סק"א). ובמהרי"ט שהביא המל"מ פ"ו ממכירה ה"א). וא"כ מתבאר שאם עשה מצוה באופן של טעות לא יצא. ואמנם בבית מאיר באה"ע סי' קסט סעי' מד כתב שלא שייך טעות בחליצה שאינה אלא מצוה בעלמא ואין טעות במצוה. (ועי' ספר זכר דבר סי' כ' על דף קו ע"א שהרחיב בענין טעות בקנינים ובמצוות).

ועי' בפוסקים באו"ח סי' רסג שמי שהתפלל ערבית מבעוד יום כסבור שהוא לילה. אף שהמתפלל ערבית מבעוד יום יצא ידי תפילה דעבד כרבי יהודה שזמן ערבית מופלג המנחה. מ"מ הרגיל להתפלל בלילה דוקא הרי היא תפילה בטעות ולא יצא (עי' משנ"ב ס"ק נה). ולכאן מבואר בזה שמצוה בטעות אינה מצוה.³

הרב מ"ח אולמן

1 וכמו שמצינו שלמדו הראשונים ממחשבת שלא לשמה דקדשים למחשבת לשמה דמצות שצריך דיבור, ושעל דעת ראשונה הוא עושה. והדבר מבואר היטב לפ"ד החזו"א שגם מחשבת פיגול היא שינוי תכנית הקרבן.

2 ובימי נעוריו חקר אם שייך תנאי במחשבת שלא לשמה דקדשים. ויש לדון בזה משום מילתא דליתא בשליחות.

3 גם מצוה דרבנן שאין צריכה כונה. ואין נראה שהוא דוקא בזה שצריך לעשותו כלילה ולא נתכוין לכך. אבל אם טעה והתפלל שחרית קודם הנץ לא נאמר כן. ואמר עוד שיש לחלק למעשה בין הטעות ומתפלל ערבית מבעוד יום לטעות כעין הנ"ל שהיה רוצה לקיים המצוה באופן מהודר יותר. שתפילת ערבית מבעוד יום אין זה לכתחילה גרידא אלא שלדעת חכמים ערבית מבעוד יום אינה תפילה כלל. ואדם זה מקפיד להתפלל תפילה הכשרה לדברי הכל.

ויש להעיר עוד בנדונים אלו, הרי אם לא יצא ידי חובתו נמצא שהיו ברכותיו לבטלה ומוטב לו שתהא תפילתו תפילה (ונטילתו מצוה) אף שהפסיד בזה את דעת חכמים. ואמנם הפוסקים לא דנו בסברה כזו. (ואולי ר"ל שדנים לפי רצונו תחילה ואין דנים בדיעבד שירצה דבר זה כדי למנוע הפסד). ומצינו שנחלקו הרמב"ם והראב"ד אם דבר איסור הוא סיבה לבטל מעשיו משום טעות (פ"א מהל' איסורי מנחה ה"ג וריש הל' תמורה) עכ"ד.

דברי חכמים

הגאון הגדול ר' דוד פיינשטיין שליט"א

בדין מחט שניטל חרירה

בכלים פ"ג מ"ה תנן, מחט שניטל חרירה או עוקצה, טהורה. אם התקינה למיתוח, טמאה.

המשך בעמ' ב'

עיוני כלים

הגאון הגדול ר' בונים שרייבר שליט"א

משנה ה'.

מחט שניטל חרירה או עוקצה וכו', ובשבת דק"ג א' קאמר דמחט שניטל חרירה אינה מוקצה בשבת ומוק' מ"ש מהכא דטהורה היא ומשני אביי שבת אטומאה קרמית טומאה כלי מעשה בעי' לענין שבת דחזי בעי' המשך בעמ' ב'

הגאון הגדול ר' דוד פיינשטיין שליט"א

והנה בשבת דף קכ"ג ע"א שלח ליה רבא בריה דרבה לרב יוסף, ילמדנו רבנו, מחט שניטל חרירה או עוקצה, מהו לטלטלה, מי בטל תורת 'כלי' מינה או לא. אמר ליה, תניתנה מחט של יד ליטול בה את הקוץ, וכי מה איכפת ליה לקוץ בין נקובה לבין שאינה נקובה. איתיביה, מחט שניטל חרירה או עוקצה, טהורה וכו'. אמר רבא, מאן דקמותיב, שפיר קמותיב, מדלענין טומאה לאו מנא הוא, לענין שבת נמי לאו מנא הוא.

והקשו התוס' שם, דהא תנן 'כל הכלים הניטלין, שבריהן ניטלין', אף על גב דלענין טומאה לא הוי מנא כשנשבר אלא על ידי יחוד. ותירצו, דהכי פירושו, מדלענין טומאה לאו מנא הוא אפילו על ידי יחוד, דכיון דניטל חרירה או עוקצה לא מהני ביה יחוד, לענין שבת נמי לאו מנא היא, אבל היכא דהוה מנא לענין טומאה על ידי יחוד, איכא למימר דהוי מנא לענין שבת אפילו בלא יחוד, כיון דיכול להיות כלי לענין טומאה, ע"כ. ועיין בתוס' לעיל דף מ"ט ע"ב (ד"ה לא) שהוסיפו לבאר, דהא דתנן במתניתין דאם התקינה למיתוח טמאה, מיירי כשעשה בה שום שינוי ותיקון למיתוח, אבל ביחוד בעלמא למיתוח אינה טמאה. והביאור בדברי התוס' בזה, וכמדומני שכן ביאר אאמו"ר הגאון זצ"ל, דהיכא דהוה מנא לענין טומאה על ידי יחוד, איכא ביה 'צורת כלי', ורק דבעי יחוד לשוויי 'כלי' מעשה, ועל כן איכא למימר דהוי מנא לענין שבת אפילו בלא יחוד, כיון דעל כל פנים איכא ביה 'צורת כלי', אבל היכא דלא הוה מנא לענין טומאה אפילו על ידי יחוד, והיינו דחסר לו 'צורת כלי', לענין שבת נמי לאו מנא הוא.

וזהו גם ביאור דברי התוס' בזבחים דף צ"ה ע"א (ד"ה לא) שהקשו, מאי שנא דלענין טומאה לא מיקרי 'בגד' מן התורה אף על גב דשייר בה כדי מעפורת, ולגבי כיבוס דם חטאת מיקרי 'בגד'. ותירצו, דכיון שמועיל לו יחוד לאותו בגד ששייר בו כדי מעפורת, חשיב הוא 'בגד' לענין כיבוס דם חטאת, כיון דאין מחוסר מעשה אלא ייחוד בעלמא, ע"כ. והיינו, דכיון דמהני ליה יחוד בעלמא שיקבל טומאה מכאן ולהבא, על כרחך דאיכא עליה שם 'בגד', ורק דחסר לו שם 'כלי' מעשה, וכיון דאיכא עליה שם 'בגד' שפיר נוהג בו דין כיבוס דם חטאת, אבל אם היה 'מחוסר מעשה', לא היה שייך בו דין כיבוס דם חטאת, כיון דאכתי לאו 'בגד' הוא.

אמנם צ"ע לפי זה בדברי התוס' בזבחים דף צ"ד ע"א (ד"ה מנין) דאף על גב דעור משהופשט אפילו לח מקבל טומאה במחשבה, מכל מקום אסור לטלטלו בשבת, משום דלא שכיח שייחודו לשייבה, ע"ש. דהא לפי מה שנתבאר, הא דמהני מאי דהוה מנא לענין טומאה על ידי יחוד, לשוויי מנא לענין שבת אפילו בלא יחוד, הוא משום דגם קודם יחודו איכא ביה 'צורת כלי', ולא בעי יחוד אלא לשוויי 'כלי' מעשה, ואם כן מה שייך לחלק בין שכיח שייחודו לבין לא שכיח שייחודו, הא סוף סוף 'צורת כלי' עליה.

וביותר צ"ע במה שכתבו התוס' שם, דכן צריך לומר גבי מחט שניטל חרירה או עוקצה, דאסרינן לטלטלה, אף על גב דאם איתקנה למיתוח טמאה, וכוונתם דצריך לומר דלא שכיח שיתקנה למיתוח, דאי הוה שכיח שיתקנה לכך, היה מותר לטלטלה בשבת, וזה צ"ע טובא, דהא התם באמת לא מהני יחודה גרידא לשווייה כלי, אלא בעי שינוי מעשה לזה, וכמו שכתבו התוס' בשבת שם, ואם כן אף אם היה שכיח לתקנה למיתוח, מכל מקום היה אסור לטלטלה בשבת, כיון דהשתא מיהא לאו כלי היא, דהא לא סגי ליה ביחוד גרידא, אלא בעי שינוי מעשה, דרק על ידי זה יהיה עליו שם 'כלי'.

ואשר לכאורה מבואר מזה, דהתוס' מפרשי, דהא דהוה מנא לענין טומאה על ידי יחוד, אינו סימן בעלמא דאיכא ביה 'צורת כלי', אלא דעצם הדבר דראוי הוא לשימוש על ידי יחוד, משוויי ליה שם 'כלי', וזהו שכתבו, דכיון שלא שכיח שייחודו לשימוש זה, לא מהני ראיותו לכך לשוויי ליה שם 'כלי'.

בדין דבר הגדל בים המשמש את המתכת

בכלים פ"ג מ"ו תנן, עץ המשמש את המתכת, טמא. והמתכת המשמשת את העץ, טהור. כיצד וכו', טבעת של מתכת וחותר של אלמוג, טמאה. טבעת של אלמוג וחותר שלה של מתכת, טהורה.

ועיין בפירוש המשניות להרמב"ם, ד'אלמוג' הוא צֶמַח בקרקעית הים. אולם הר"ש והרא"ש פירשו, ד'אלמוג' הוא מין ארז.

ואמר אאמו"ר הגאון זצ"ל, דלפי שיטת הר"ש והרא"ש יש לומר, דהך דינא ד'עץ' המשמש את המתכת טמא שייך רק בפשוטי כלי עץ, שהן מין המקבל טומאה, אלא שאין להן צורת כלי המקבל טומאה, ולזה מהני מה דמשמשינן את המתכת שיקבלו

הגאון הגדול ר' בונים שרייבר שליט"א

והא חזי ליטול בה את הקוץ, ורבא פליג עלי' דמדלענין טומאה לאו כלי הוא לענין שבת נמי לאו כלי הוא ותרנמא אביי אליבא דרבא כיון דאדם זורקה לבין גרוטאותיו, וביארו תו' שם בדמ"ט ב' דהא ודאי דדבר דסגי ל' יחוד בעלמא לטומאה אוי לשבת אינו מוקצה גם ללא יחוד, אבל הכא דבעי התקינה למיתוח בעי מעשה ואהכי כל שעדיין לא עשאו אינו כלי, וצ"ב למה בעי מעשה לייחודו למיתוח ואי נימא דבטלה דעתו ביחוד גרידא למה במעשה לא בטלה דעתו, גם צ"ב בהא דשל מיתוח ב"כ טמאה דפי' הר"מ דהיתה מעיקרא מחט מיוחד העשויה למיתוח, וצ"ב דא"כ מאי קמ"ל, אבל הביאור בזה נראה בס"ד דהיכא דבמהותו אין לו צורת כלי דאדם זורקה לבין גרוטאותיו ממילא גם אם הוא מייחודו בעי יחוד מחודש בכל עת ובכל שעה כיון שכל רגע ורגע מתחדש בו סיבת ביטול כלי וממילא לעולם אינו יכול להתייחד לכלי, אבל כאשר עשה בו מעשה נעשה בו מעשה המייחודו וממילא הוא נשאר מיוחד באופן קבוע, והיינו מאי דקמ"ל גם בסיפא דשל מיתוח מהני ל' ללא יחוד במעשה כיון שצורתו מוכחת עליו.

מחט שהעלתה חלודה אם מעכבת את התפירה טהורה ואם לאו טמאה, ואמר'י' עלה בשבת דנ"ב דוהוא שרישומה ניכר, ויעו"ש ברש"י ב' פ', או דבעי שיהא ניכר רישומו של מחט או שיהא ניכר רישומה של חלודה בבגד, וצ"ב לב' הביאורים, דלפירושא בתרא צ"ב דממ"נ אם אין משתמשין מאיכפ"ל שאין רישומו ניכר, ולפירושא קמא נמי צ"ב למ"ל רישומו של מחט, אטו חלודה ציפי הוא דמבטל מיני' שם כלי, ואמנם ביאור הדבר נראה בס"ד דשורש הנידון כאן הוא אם הא דהעלה חלודה טהור הוא מחמת שאין כאן יותר צורת מחט וחסר בעצם מהותו וצורתו ודמילא בזה כל שעדיין רישומו של מחט ניכר עדיין מחט הוא, או דנימא דטעמו הוא מחמת דאינו ראוי לשימוש דהוא מקלקל הבגדים הנתפרים בו ודמילא בזה תליא אם רישום החלודה ניכר בבגד.

צינורא שפשטה טהורה כפפה חזרה לטומאתה, מבואר ברמב"ם פ"א הל"ז דהיינו שחזרה לטומאתה הישנה, והיינו דין דאורי' דטומאה ישנה, תדע דרק בפ"ב הביא הרמב"ם גזירת טו"ש וכאן בפ"א כבר שנה דין טו"ש בזה, וביאור הדבר נראה בס"ד, דהוא כעין שמן שקרש כדנתבאר בס"ד כמ"פ מד' הר"ש בתוספתא פ"ג דטהרות דאע"ג דלא פקע ממנו שם כלי מ"מ עכשיו אינו בר שימוש כלי ממילא עכשיו אינו לא נטמא ולא מטמא, וכאשר חזר לשמש חזר לטומאתו, וה"ה הכא דכשפשטה אין כאן שבירה ולא פנים חדשות אלא דעכשיו אינו משמש ואהכי כשחזר לשמש חזר לטו"ש מודאורי', ויעו"ש בר"מ דכלל בחדא מחתא נמי דינא דחלודה ומוכח דס"ל דבחלודה נמי חסרונו מצד אינו משמש ואינו חסרון בגוף הכלי.

משנה ו'

עץ המשמש את המתכת טמא ומתכת המשמש את העץ טהור כיצד פותחת של עץ וחפין שלה של מתכת אפי' אחת טמאה פותחת של מתכת וחפין שלה של עץ טהורה, כתב הר"ש דאע"ג דחפין בפנ"ע טהורין מ"מ הם עיקר הכלי, ובשבת דפ"א א' ת"ר חפי פותחת טהורין קבען בפותחת טמאין ופירש"י דעשוי מעצם וכ"ז שלא חיברו אינן ראויין לכלום וכשחיברו טמאין דכלי עצם ככלי מתכות דטמא פשוטין ואי משום דמחובר לפותחת וכל המחובר לטהור טהור פותחת יש לה בית קיבול שמקבל מפתח, והדברים מופלאין כדמחמו תו' חדא דכלי עצם אינו מקב"ט אלא בבית קיבול ותו' דבית קיבול דאינו עשוי לטלטלו עמו אינו בית קיבול, ועוד דא"כ מהו זה דתנן הכא דאזלי' בתר הפין הא אדרבה הפותחת היא הגורמת טומאה לפין וא"כ ניזיל בתרה, ואמנם הנראה בס"ד בדעת רש"י דס"ל דהחפין והפותחת הם כלי אחד, וכל אחד מהם בפנ"ע אינו כלי, והפותחת הוא של מתכת, וא"כ הא אין לו שם בפנ"ע, ואהא קאמר דיש לו בית קיבול, ובהו גם אם אינו נחשב משמש לקבלה מהני שייחשב יש לו שם בפנ"ע כש"נ בס"ד כבר כמ"פ, ואהא קאמר דגם החפין טמאים משום דנהי דעצם בעי בית קיבול מ"מ הא לענין גולמין עצם כמתכת וכבר נתבאר בס"ד בפ"ב מ"ח משום דבעצם איכא נמי דינא דמעשה כבמתכת וע"ש, וממילא נהי דבעי בית קיבול דדומיא דעץ בעינן מ"מ משמש לקבלה לא בעינן דלזה סגי כל מעשה שהוא כבמתכת, ואהכי הכא נמי כיון דהוא אחד עם הפותחת ואיכא בית קיבול טמא בכל גווני.

תו' תנן טבעת של מתכת וחותר שלה של אלמוג טמאה טבעת של אלמוג וחותר שלה של מתכת טהורה, השן שבטם ושפפותחת ושבתפתח טמאין בפנ"ע, ומבואר בשבת דנ"ט ב' דר"נ פליג וס"ל דבטבעת הלך אחר חותמה בעול אחר סמלוניו בקולב אחר מסמרותיו בסולם אחר שליבותיו בערסי אחר שלשולותיו וחכ"א הכל הולך אחר המעמיד, וכתבו תו' בשבת דפ"א דרישא דמתני' בפותחת ופין אזלא כר"נ דלרבנן דהכל הולך אחר המעמיד אזלי' בתר פותחת, וכבר תמחו דא"כ סתרא מתני' רישא לסיפא דהא בסיפא גבי טבעת אמר'י' דלא כר"נ, אלא דהגר"א לא גרס במתני' כיצד ומשמע דס"ל דדינא דעץ המשמש דין בפנ"ע הוא, וגם הרא"ש בשיליה ע"ז כתב דלא ברירא אם הלכתא כר"נ או כרבנן ומאידך כתב בהל' מקואות ס' י"ג כדבר פשוט דמתכת שנעשה לשימש לפשוטי כלי עץ טהור, והיינו משום דתרי' מיילי נינהו, ואמנם החת"ס ביו"ד תשו' ר"ו כתב דג' שיי' בדבר, דחכמים דס"ל הכל הולך אחר המעמיד היינו בכל גוונא גם אם המעמיד הוא משמש את העיקר אבל לר"נ וחכמים לעולם אזלי' בתר העיקר רק דנחלקו בדבר שמורכב משני חלקים שמשמשים יחדיו מי הוא עיקר המשמש, המעמיד או עיקר הכלי, וכולה מתני' דילן כת' דר"נ, אבל עכ"פ דברי התו' המשך בצע' ז'

משיב דבר

הערות ממון הגר"ד לנדו שליט"א

(1) אף דאיצטריך גם לשיניים של עץ [אפ"ה מקבל טומאה] ועיי לקמן בגליון פכ"ב מ"י מש"כ שם.

שם נכתב, ספסל שרגלו אחת של עץ ואחת של אבן, טהור ופירש הרע"ב דהוי כאילו הספסל כולו מאבן, ויש לדון אם איירי דוקא כשגם הספסל של אבן וגם אחת מרגליו מאבן וכד"ג טהור, או דגם היכא היכא דהספסל של עץ ואחת מרגליו של אבן נמי טהור, דהרי מבואר בתוספתא, הובא בר"ש, דספסל של עץ ורגליו של אבן טהור [דאולין בחר הרגלים, ועיין ביאור הדברים בחזו"א (סי' כ"ו סק"ח), וממילא דה"ה אחת מרגליו של אבן היא טהור, ויעיי בדברי הרמב"ם (פ"ה מכלים הי"ב) בסוף ההלכה שכ' לגבי ספסלין שבפונדקיות, היתה אחת מרגליו של אבן אינו מקבל טומאה, ע"ל, וכתב בחידושי הגר"ח על הש"ס (סימן שצ"ד בענין קומקום שניקב ועשאו בזפת) דמבואר בדברי הרמב"ם דגם היכא דכולו של עץ ורגל אחת מאבן אין מקבל טומאה, ומשום דבעי דכל הכלי יהא לו תורת קב"ט, ומזה למד לכלי שחציו עשוי מחומר המק"ט וחציו מאבן דאין מק"ט דצ"ל שכל הכלי יהא בר תורת קב"ט, ועיי"ש בכ"ד.

והר"ש והרא"ש מפרשי מתני' דאחת של אבן היינו שסומכו על האבן, ועיין חזו"א (סימן כ"ו סק"ח) דהר"ש ס"ל דהיכא דרגל אחת של אבן טמא, ורק היכא דסומכו בשל אבן טהור, והיינו דהר"ש ס"ל דכיון דחלק מהכלי הוא בר קב"ט ממילא חשיב כל הכלי שהוא מין המק"ט, ומשאו"כ היכא דסומכו על האבן נמצא דהכלי מצד עצמו אין ראוי להשתמשות ורק ע"י סמיכת האבן חזי כה"ג ל"ה בר קב"ט, (דכה"ג אין הכלי משוי ליה לאבן דחשב שיש לו תורת קב"ט וממילא טהור גם הכלי).

ובגליון שם כתב מרן שליט"א זו"ל ומה נימא בההיא דמיזרה דסגי בשן אחת של מתכת. עיי חזו"א דחלוק מכאן. [וכנ' הכוונה דדיינין לפי דרגת החשיבות דשן אחד אף דמתבעי נמי לשיניים האחרות חשיבי טפי מרגל א' של ספסל ודו"ק]. ויל"ע להגר"ח.

פרק י"ג משנה ה'

מחט שניטל חרירה או עוקצה טהורה, אם התקינה למיתוח טמאה.

יעוי בסוגיית הגמ' בשבת (ר"פ כל הכלים דף קכ"ג ע"א) דלאבוי גם בניטל חרירה דל"ה כלי לענין טומאה, מ"מ הוי כלי לענין שבת, דלענין טומאה כלי מעשה בעינן, ורובא ס"ל מדלענין טומאה לאו מנא הוא לענין שבת נמי לאו מנא הוא.

ובתוס' שם כתבו דרובא נמי מודה דהיכא דהוא כלי ע"י יחוד חשיב כלי לענין שבת ול"ה מוקצה, אלא דהכא לא מהני יחוד גרידא ובעי שיתקינו למיתוח, ולכן לא חשיב כלי, וכ"ה שיטת התוס' בשבת (דף מ"ט ע"ב) דהתקינה למיתוח היינו ע"י מעשה. אמנם דעת התוס' בזבחים (דף צ"ד) דהתקינה למיתוח סגי ביחוד, ועיין מל"מ (פ"א מכלים הי"ד) שהביא דף פלוגתא, ובמג"א (סי' ש"ח ס"ק כ"ד) כתב דלפ"ד התוס' בזבחים מוכח דגם היכא דמהני יחוד ל"ה מנא לענין שבת, ורק היכא דעומד ליחוד חשיב כלי, וזה כוונת הגמ' שם דבגלמי ל"ה מוקצה, [וע"ע מש"נ בס' משנת מוקצה שם בביאור הסוגיא].

של מיתוח בין כך ובין כך טמאה.

ופירש הרע"ב אם התקינה למיתוח בה שפת הבגד וכו', ומשמע דקאי על מחט של סקיים, אמנם בדברי הרמב"ם (פ"א מכלים הי"ד ט"ו) מבואר דהוי מין מחט שלישי המיועד למיתוח, ועיין תוס' אנשי שם.

מחט שהעלתה חלודה, אם מעכבת את התפירה טהורה.

נתחדש כאן דאע"ג דל"ה שבירה, אבל מ"מ מאחר דאין ראוי להשתמשות נטהר, ועיין בדברי הגמ' בשבת (דף נ"ב ע"ב) דאמרין ולענין טומאה דא ודא אחת היא והתנן מחט שהעלתה חלודה וכו', והיינו דחשיבא מחט שלימה אלא דאפ"ה טהורה כיון דלא חזיא להשתמשות, (ואפשר דהא ל"ה מגה"כ דשבירה, אלא דכיון שאינה ראויה להשתמשות לית בה תורת קב"ט ופקע טומאתה), ואפשר דהא נמי חשיב שבירה, דנשבר שימושי הכלי, וצ"ת.

צינורא שפשטה טהורה, כפפה חזרה לטומאתה.

עיין תי"ט בשם הרמב"ם דהיינו לטומאה הישנה, ובמשנ"א דן דאם הדיוט יכול להחזירה א"כ אמאי היא נטהרת בכך, הא תנן לקמן רפכ"ו דלא חשיב שבירה אם הדיוט יכול להחזיר. וכן נקט שם לגבי מחט שהעלתה חלודה, והביא מהרע"ב בפ"ד דלהסרת החלודה צריך אומן. אך החזו"א (סימן י"ז סק"ד) חלק ע"ד וכתב דבהנך לא מהני הא דהדיוט יכול להחזירו, ולכאור' הסברא בזה דרך היכא שנתפרקו החלקים מהני הא דיכול ההדיוט להחזירו להחשיבו עדיין ככלי לטומאה, ומשאו"כ כגון הנך דמתני' דמחוסר תיקון, לא מהני הא דהדיוט מחזירו דסו"ס יש בו שבירה וטעון תיקון.

משנה ו'

בענין טבעת של אלמוג

טבעת של אלמוג וחותם שלה של מתכת טהורה.

הנה רש"י בשבת (נ"ב ע"ב ד"ה היא של אלמוג ובדף נ"ט ע"ב ד"ה היא) פירש משום דהוי פשוטי כלי עץ, ובתוס' שם הק' הא אית ליה ב"ק חותם, ובתפא"י (אות נ"ג) הביא מאביו לפרש דאלמוג טהור משום דהוי דבר הגדל בים, ולפ"ז מיושב קו' התוס', אך כתב שם לדון ע"ד די"ל דרק בע"ה הגדלים בים חשיבי דבר הגדל בים, משאו"כ מה שמחובר לקרקעית הים לא חשיב דבר הגדל בו, דהרי אין גידולו מן הים אלא מן הארץ ומאי מהני הא דהמים מכסים אותו להחשיבו כגדל בהם. ועיין רמב"ם (פ"ו מט"מ ה"א) דמה שנעשה מירוקה שע"פ המים טהור, אך התם שאני דסו"ס הירוקה נעשית מחמים ולא גדלה מהארץ, [וע"ע בזה במשנ"א לקמן פ"י משנה י"ג דכלי עץ הנעשה מקנים הגדלים בים טהור, וגם התפא"י (שם אות ק"ג) כתב כן וסתר משנתו דהכא]. ולכאור' יש לדון דכל הדרשא דדבר הגדל בים טהור קאי דוקא על כלי עצם וכלי עור, (עיין לקמן פ"י מה שיתבאר בזה), אבל בכלי עץ ליכא כלל הדרשא, [אך העירני הרה"ג מרדכי יפה שליט"א דאלמוג נעשה מבע"ח מימי שמצטרף לשרטון ומתקשה כעץ ועושים ממנו תכשיטים, ולפ"ז חשיב שפיר דבר הגדל בים, אלא דא"כ ל"ה כלל כלי עץ]. ובס' ישועות מלכו (הל' כלים וכן הביא בשמו בסדרי טהרות כאן) כתב דאין לטהר משום דבר הגדל בים דהא קי"ל (לקמן פ"י מ"ג) דכלי הנעשה מדבר הגדל בים, אפי' אם חיבר לו חוט או משיחה, דבר המק"ט, טמא, וכאן מחובר לו החותם.

ובתוס' דשבת שם כתבו דאין טמא משום הב"ק של מקום החותם משום דהוי ב"ק העשוי למלאות, והרעק"א (בגה"ש שם ובמשניות כאן) הק' מסוכה (דף י"ב ע"ב) דב"ק העשוי למלאות טמא, ועיין כאן מה שציינו הנו"כ במשניות.

ובדברי הרמב"ם כבר עמדו האחרונים, דבפ"ה מסוכה (ה"ה) פסק דטמא, ואילו בפ"ב מכלים (ה"ג) כ' ב"ק העשוי למלאות אינו ב"ק, ועיי"ש במל"מ, ובעל"ג בסוכה (שם) מחלק בין קודם שנתמלא דטמא, לבין לאחר שנתמלא דטהור, [ועיין קה"י סוכה סימן י' שהעיר דא"כ ל"ה עשוי לקבלה, אך י"ל דעשוי לקבלה הוי דין בחשיבות כלי דהכלי צ"ל עשוי לקבלה, ולא איכפ"ל דלאחר המילוי לא יהא ב"ק], וע"ע מש"כ בקה"י די"ל דהחסרון לאחר המילוי הוא דלא חשיב עשוי להטלטל מלא וריקן, ולכן קודם המילוי מק"ט, [והעירו הלומדים מחגיגה כ"ו ע"ב דשולחן עשוי לטלטל משום דמראהו לעולי רגלים, והא עשוי לטלטל מלא ולא ריקן, ויל"ע], ולפ"ז י"ל דזה הטעם בטבעת, דאיירי אחר המילוי, [ועיי"ש בקה"י שהביא דהך חילוקא מבואר להדיא בש"ג בסוכה שם].

אמנם פשטות דברי התוס' בסוכה משמע דגם לאחר המילוי טמא, וצ"ע קו' הגרעק"א, ועיין בסדרי טהרות מש"כ דבר חריפות בשם הגר"י מקונטא דכיון דהוי גדל בים וכל טומאתו היא

משום החותם א"כ ע"כ דנניס אותו כנתמלא, דהא ל"ש לדנו כמאן דליתא דא"כ לא יקב"ט כלל, ודו"ק. ובעיקר שיטת הרמב"ם בדין ב"ק העשוי למלאות, יתבאר בעזרי"ת לקמן סוף פרק י"א.

בענין חפי פותחת טהורין

השן שבטס שבפוחתת ושכמפתח טמאה בפנ"ע.

עיין בר"ש דל"ד להא דחפי פותחת טהורים, ושמוא יש קבועין ויש שאינן קבועין וכ"כ הרע"ב, אמנם עיין במים טהורים שביאר בדברי הרמב"ם (בפיהמ"ש) דהכא איירי בשן של מתכת ולכן היא טמאה בפנ"ע דיש לה שם בפנ"ע, משאו"כ חפי פותחת דטהורים איירי בשל עצם, ומבואר דאע"ג דס"ל לרמב"ם בפיהמ"ש דפשוטי כלי עצם טמאים, דמה"ט בקבען בפוחתת טמאים, [וכשיטת רש"י שבת דף פ"א שם], אפ"ה אין טמא בפנ"ע, דכלי עצם בעי עומד לתשמיש ול"ד לכלי מתכות דנתחדש בזה דהיכא דיש לו שם בפנ"ע, טמא. ויעוי עוד בר"ש בכת"י ברישא דמתני' דמבואר כן בדבריו דלפ"ד רש"י בשבת דאיירי בשן של עצם נחא הא דטהור בפנ"ע, ולכאור' הוא כסברת המים טהורים, [ואכת"י צ"ע כיון דהא דפשוטי כלי עצם טמאים לרש"י, ולרמב"ם בפיהמ"ש, הוא משום דהוי ככלי מתכת, אמאי לא יטמא כשיש לו שם בפנ"ע, וצ"ל כיון דהוי רק טומאה דרבנן לא נתנו לזה דין ככלי מתכות, ולא סגי ביש לה שם בפנ"ע, וצ"ל שיהא חזי לתשמיש]. ונמצא דדעת הרמב"ם כרש"י דפשוטי כלי עצם טמאים, וע"ע מש"נ בהאי ענינא בד' הכס"מ פ"ה מכלים בגליון 20.

משנה ז'

המעבר והמזרה והמגוב וכן מסרק של ראש, שניטלה אחת משיניהן ועשאו של מתכת, הרי אלו טמאים.

הנה בהאי בבא ודאי דעיקר החידוש הוא דכל הכלי טמא משום השן (1) של מתכת, וכדינא דמשנה ו', [ומשמע דאיכא חידוש יותר היכא דקבע אח"כ את המתכת, דאילו מתחילה קבעו פשוט דמשוי השן של מתכת לכל הכלי שם דכלי מתכות, והכא נתחדש דגם אם אח"כ קבעו נמי עושהו לכלי מתכות].

והרמב"ם הביא דינא דמעבר ומזרה בפ"ד מכלים (ה"ז) בדיני עץ המשמש את המתכת, ודינא דרישא בפ"א מכלים (ה"ה) בהדי דיני שבירה דכלי מתכות, דהוי ב' הלכות, ובבא דרישא לא איירי כלל בדין עץ המשמש את המתכת, [וכפירושו בפיהמ"ש הנ"ל דרישא איירי בכולו ממתכת, ואין לזה ענין לעץ המשמש את המתכת].

משנה ה'

דין שבירה במחט וצינורא

א' מחט תפירה* שניטל חרירה* או עוקצה*² טהורה, חזר והתקינה³ למיתוח⁴ טמאה.

ב' מחט סקין⁵, ניטל חרירה טמאה, כיון שמשמשת לכתובה⁶, ניטל עוקצה טהורה⁷.

ג' מחט מיתוח⁸, ניטל חרירה או עוקצה טמאה⁹.

מחט שהחלידה אם מעכבת את התפירה¹⁰ טהורה¹¹ ואם לאו טמאה.

צינורא (מזלג)¹² שפשטה טהורה¹³, כפפה חזרה לטומאתה¹⁴.

משנה ו'

דין כלי המורכב מב' מינים

כלי¹⁵ שיש בו חלקים מעץ וממתכת, אם העץ משמש¹⁶ את המתכת דינו כמתכת, ואם המתכת משמשת את העץ דינו כעץ.

כיצד פותחת (מפתח¹⁷) שיש בה שיניים¹⁸, המפתח משמש את השיניים, ובמפתח עץ ושיני מתכת דינו כמתכת, ובמפתח מתכת ושיניו עץ דינו כעץ.

כמו כן¹⁹ טבעת שיש בה חותם החותם משמש את הטבעת, ובטבעת מתכת וחותרמה של אלמוג²⁰ טמאה, ובטבעת אלמוג וחותרם מתכת טהורה.

השן שבטס ובפותחת²¹ ובמפתח טמאה בפני עצמה²².

*שרטוטי כלים<

1 כמו חורה, החור שמכניסים בו החוט (ר"ש ורע"ב), ועי' פי' אחר בר"ש.

2הראש החד שמכניסין בבגד כשתופרים (שם).

3 אומר ר"י דמיירי כשעשה בה שום שינוי ותיקון למיתוח אבל ביחוד בעלמא למיתוח אינה טמאה (תוס' שבת מ"ט: ד"ה לא אמרו).

4אמנם בתוס' ובחיים (צ"ד). מבואר שא"צ מעשה וביחוד בעלמא סגי, וכן נלע"ד עיקר דפשא דמתני' משמע דאם התקינה למיתוח טמאה בלא שום תיקון (מג"א ס' ש"ח סק"ד).

5 דרך האורגים שלוקחים מחט שבורה ונותנים אותה בשפת הבגד כדי שימתחו שפתותיה [ואינה צריכה לא חזר ולא עוקץ] (ע"פ רע"ב).

6 מחט גדול שתופרים בו השקים העשויים משער עזים וכיוצ"ב בהן מן הבגדים הגסין (רע"ב)

7 משמע שאין צריכה ייחוד לכתובה, והטעם הוא משום שגם בעודה שלימה דרך הוא שכותב בה (משנ"א ותמ"א).

8א"נ דכיון שכולם מייחדים אותה לכתובה בסתמא עומדת לזה וחשיבא כלי (ע"פ חזו"א ס"ז סק"ג).

9 שללא עוקצה אינה ראויה לכתובה

10 היא סתם מחט, שהוכנה מתחילה למיתוח בה ולא לתפירה תוס' אנשי שם (ועי' שם לבאר כן גם בדברי הרע"ב) שהרי היא ראויה למיתוח בלא עוקצה ובלא חרירה (רע"ב)

11 יש מפרשים שאינו יכול לתפור בה מפני החלודה (פי' א' ברש"י שבת נ"ב: הובא בר"ש ורע"ב כאן).

12 ויש מפרשים שאפי' רק ורשם החלודה ניכר בבגד היינו עיוב התפירה וטהורה (פי' שני שם).

13 שהחלודה הואיל ומעכבת את התפירה הרי היא כשבר (מאירי שבת נ"ב:).

14וקצ' דבגמ' שבת נ"ב: מבואר שמתחם שהחלידה חשיבא כמחט שלימה עיי"ש.

וראה דברי חכמים ממורנו הגר"א גרבו שליט"א גליון זה

12 מזלג קטן עקום בראשו ורגליו להפך בו בשר על גבי גחלים, ויש מהן קטנים שמוחטין בהן פתילות ומקנחים בהן נרות וכפשפשה היו כמחט שניטל חררה או עוקצה וטהורה (ע"פ רע"ב).

13 ומיירי שצריך אומן להחזירה דאם לא כן אינו נטהר בשבירה (משנ"א).

14ובחזו"א (ס"ז סק"ד) כתב דלא מהני מידי בזה מה שהדיקט יכול להחזירה כיון שעיקום הצינורא היא עשיית כלי עיי"ש. וראה דברי חכמים ממורנו הגר"א גרבו שליט"א גליון זה

14 ר"ל לטומאתה הישנה (תוי"ט).

15וק"מ מה ענין טומאה ישנה לכאן, ועוד אמאי גבי מחט שהתקינה למיתוח לא קתני חזרה לטומאתה הישנה וי"ל דסד"א דלא שייך טומאה ישנה אלא בטהרה שבאה ע"י נקב ושבירה מטעמא דאמר בפ"ק דשבת שמא לא יקבנו בכדי טהרתו, קמ"ל שגם כשנטהרה שלא ע"י תיקון ושבירה חזרת לטומאתה הישנה (ע"פ משנ"א).

15 עיקר דין המשנה דכלי מחוברת מב' מינים אוליין בטר עיקר שבה (חזו"א ס"ז סק"ג וראה הערה הבאה כע"ז ממשנ"א).

16 ממשמש דקתני לאו דוקא דהא החותם אינו משמש את הטבעת ועוד אבמשמש פשיטא שטמא כדון יד, אלא ה"ק עץ הטפל למתכת טמא ומתכת הטיפלה לעץ טהורה, וקמ"ל דכלי שחציו מן הטהור וחציו מן הטמא והולכים אחר העיקר ואידך אינו אלא כמסייע שאין בו ממש (משנ"א).

17 פי' הר"מ והרע"ב

וברש"י תוס' שבת פ"א. נראה שפותחת הוא מנעול.

[ולשון המשנה להלן השן שבפותחת ובמפתח ומשמע שהם שני דברים, ועי'].

18 אפילו שן אחת (לשון המשנה)

19 כן מבואר בר"ש שהוא שדין טבעת וחותרם הוא המושך לדין משמש שהטבעת משמשת את החותם, אמנם באלוהי רבא פי' שדין טבעת וחותרם הוא כפנ"ע ואינו שייך לרישא.

220 מעצי אלמוגים והוא מין ארו (ר"ש) והוא צומח במצולות ים (רע"ב).

משנה ז'

דיני כדומין שנשברו ועוד.

כדומין אשקלונין²³* שנשברו, כל עוד האונקלי שלהם קיימת טמאים²⁴.

כלי עץ שיש בראשו שיניים כגון מעבר²⁵, מזרה²⁶, מגוב²⁷, ומסרק של ראש, שניטלה אחת משיניה²⁸ ועשאה של מתכת, טמאה כדין כלי מתכות²⁹.

על כולן אמר ר' יהושע דבר חידוש חדשו סופרים ואין לי מה אשיב³⁰.

משנה ח'

דיני מסרק

מסרק של פשתן³¹ שניטלו שיניו ונותרו בו שניים במקום אחד טמא³², פחות מכך טהור, וכשהשן בפני עצמה אפילו אחת טמאה³³.

מסרק של צמר שניטלו שיניו, ונותרו שלושה במקום אחד טמא³⁴, פחות מכך טהור, השן שבקצה המסרק אינה מצטרפת לשיעור³⁵.

שתי שיניים שניטלו ועשאה³⁶ למלקטת³⁷, או אחת ועשאה לשמש לנר³⁸ או למיתוח³⁹ טמאים.

וטהרתו הוא משום דהוה פשוטי כלי עץ (רש"י שבת נ"ב:).

א"נ משום דהוה דבר הגדל בים (תפא"י בשם אביו). וראה דברי חכמים ממורנו הגר"א גרבו שליט"א גליון זה.

21 קשה דהכא קתני שבפותחת טמאה בפני עצמה ובפרק המוציא יין תניא חפי פותחת בפני עצמן טהורין? ושמא יש קבועים ויש שאינם קבועים (ר"ש).

22ור"ל דאם תשמעו רק בהקבעו בפותחת בחיבור גמור, אינו יכול להחשב כלי. כל שאינו מחובר בפותחת (ע"פ חזו"א ס"ז סק"ח).

23וברע"ב כתב וז"ל לא דמי לפין של פותחת שהשן משמשת בפני עצמה, מה שאין כן בפין, הלכך טמאה בפני עצמה, [ויתכן שהוא תי' אחד עם מש"כ הר"ש].

24או משום שהשן משמשת בפני עצמה וכדמשמע מלשון הרא"ש בפירושו, או משום שהשן היא עיקר הכלי ואפי' שהיא לעצמה מקבלת טומאה כשן של מעדר ועקרב של פרומביא. (ע"פ חזו"א ס"ז סק"ח).

25יש מפרשים (ר"ש) עץ גדול ואורך ויוצאים ממנו אונקליות של מתכת אילך ואילך, ותולין באותו אונקליות עלוהיות של מים באויר כדי לצנן.

26ויש מפרשים (רמב"ם) כמין זר ואונקליות סביבותיו ובו מעלין הכלים שנפלו לבזר (ע"פ רע"ב).

27ולפי' הר"ש עיקר החידוש במתני' הוא דקנה העץ טמא, כדון עץ המשמש את המתכת, ולפי' הרמב"ם (שכל הכלי עשוי מתכת) הרבותא שאפי' שנשבר לא פרחא טומאתו כיון שהאונקלי קיים (משנת טהרות)

24לפי' הר"ש הי"ל, הטעם שטמא הוא משום שבקל ימצא מוט אחר לתחוב בו ואין כאן שבירה (תפא"י).

25והרמב"ם י"ל שנשורו רוב האונקליות ונשאר רק אחד ולכך טמא (עי' משנ"א).

26יש לו שיניים ודומה ליד של בני אדם ובו מעבירין התבן ממקום למקום (רע"ב)

27בו זורין חזיתן בגורן לפיכך נקרא מזרה, ושיניו מרובות משיני המעבר (שם).

28שיניו מרובות משיני המזרה, ובו בוררים התבואה אחר שזור אותה במזרה (שם).

29רבנותא קמ"ל דאע"פ שלא היתה השן קבועה מציירת הכלי אפ"ה טמא (דברי חכמים ממורנו הגר"א גרבו שליט"א גליון זה).

29ראה דברי חכמים ממורנו הגר"א גרבו גליון זה, ובמשיב דבר ממרן הגר"ד לנדו שליט"א.

30ראויים היו להיות טהורים, ואין לי תשובה לדבריהם (ר"ש), ומשמע לפי' זה שלדינא מודה ר' יהושע לרבנן.

31ובפיהמ"ש להרמב"ם כתב וז"ל כלומר שאינו יכול להשיב על דבר זה וגם לא לקבלו בפשיטות אלא הרי הוא מהסס בו. ומשמע שלדעת ר' יהושע נשאר בספק.

32והרע"ב כתב שר' יהושע חולק על רבנן ומטהר.

31יש לו שיניים מרובות כעין מחטים ארוכים תחובים בעץ ובו תחובים הפשתן (רע"ב)

32דאכתי חזו למלאכתן (שם)

33שראויה לכתוב בה בפנקס של שעוה (שם)

34בגמ' יבמות מ"ג. מבואר שבמסרק של צמר יש שני שורות של שיניים 'חיצונה' שהיא עיקר המסרק, ופנימית שנועדה ללקט את הצמר שלא יפול.

35ומה שאמרו במתני' שצריך שלושה שיניים הוא רק בשורה החיצונה אבל בפנימית אם נותר שני שיניים סגי לקבל טומאה (ביאור א' ברש"י ור"ש עיי"ש עוד)

35השן החיצונה של המסרק היא רחבה ואינה ראויה לסרוק בה כעין החיצונה שבמסרק ראש שלנו. הלכך אם החיצונה אחת מן השלש שנשארו טהור המסרק שאין כאן אלא שתי שיניים (ע"פ רע"ב).

36במסרק של פשתן שניטל שן אחת לא הצריכו מעשה לשמש ככלי, כיון שהיא מתוקנת לכתובה מעצמה, אבל בשן של צמר צריכה תיקון לשמש ככלי, (ר"ש ע"פ גמרא יבמות עיי"ש עוד).

37ללקט בהן את השער (רע"ב)

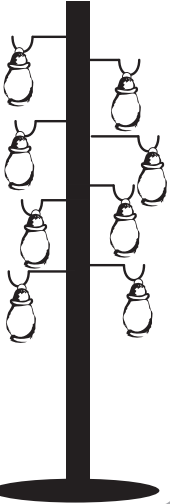
38להוציא בה את הפתילה ולהיטיב בה את הנר (שם)

39כלומר למתוח את שפת הבגד כדרך האורגים שתחובים מחט בשפת הבגד כדי שימתחו שפתותיה (שם)

עוקצה

חרירה

כדומין האשקלונין

מחט שניטל חרירה או עוקצה טהורה אם התקינה למיתוח טמאה: דעת תוס' שבת מ"ט: דמה שמהני ייחוד למיתוח להורידה לתורת קבלת טומאה, הוא רק בייחוד ע"י מעשה אבל בייחוד שהוא במחשבה לא מהני.

ובמשנה אחרונה (לעיל פ"ב מ"ז) כתב דמה שהצריכו התוס' ייחוד על ידי מעשה דוקא, הוא משום שכל שאין לחפץ תורת כלי ועל ידי הייחוד אנו באים לעשותו כלי לא סגי במחשבה אלא צריך מעשה, ומשא"כ במקום שיש לחפץ תורת כלי ורק אין בו תורת קבלת טומאה וכגון בטבעת של בהמה, שבה לייחודה לשמש לאדם בזה סגי בייחוד על ידי מחשבה.

ועיי"ש במשנ"א שתמה על התוס' ב"מ נ"ב: שנקטו בפשיטות לגבי מטבע שנפסל והתקינו לשמש כתכשיט בצוואר בתו שאינו צריך ייחוד על ידי מעשה והא מטבע אין לו תורת כלי. ובחזו"א סי"ז סק"ט דחה דברי המשנ"א מכח התוס' הנ"ל וכתב שאפי' במקום שלחפץ אין תורת כלי ועל ידי הייחוד יעשנו כלי אי"צ ייחוד על ידי מעשה וכל מה שהצריכו התוס' ייחוד על ידי מעשה הוא דוקא במחט שנשברה ולא בשאר כלים.

ולא נתבאר בד' החזו"א מה הטעם שבמחט שנשברה דוקא הצריכו התוס' ייחוד על ידי מעשה יותר ממטבע שנפסל והתקינו לשמש בצוואר בתו.

ויתכן הביאור בזה דבמחט שנשברה אמרי' בשבת כ"ג. דאדם זורקה לבין הגורטאות, וי"ל דבזה דוקא לא סגי בייחוד על ידי מחשבה דכל שבסתמא עומדת היא להשליכה אפי' אם מייחד בדעתו לשימוש אינו מחשבה של קיימא, וכעין בטלה דעתו אצל כל אדם, ולכן צריך ייחוד על ידי מעשה דוקא שיש בו גמירות דעת יותר, ומשא"כ במטבע שנפסל שאפי' אין לו תורת כלי אין משליכים אותו כלל והרי עדיין יש לו שווי בתורת נסכא בזה מהני ייחוד על ידי מחשבה בעלמא.

[ויתכן עוד דשורש הנדון בין המשנ"א להחזו"א הוא בהמעלה של ייחוד על ידי מעשה, דבפשוטו החשיבות בייחוד שעל ידי מעשה הוא שהמעשה מבטא יותר את הגמירות דעת להשתמש בחפץ, דאי"ז רק מחשבה להשתמש בו אלא גמירות דעת שעל ידי מעשה וכמו שקנינים אינם חלים בדיבור בעלמא עד שיעשה מעשה לבטא הגמירות דעת כך בייחוד צריך מעשה לבטא את רצונו להשתמש בחפץ.

אמנם י"ל באופן אחר, שהמעלה בייחוד ע"י מעשה הוא במה שמשנה את שם הכלי, דביחוד במחשבה שגומר בדעתו להשתמש במחט אינו מספיק בשביל להוריד למחט תורת כלי, דמה בכך שהסכים בדעתו להשתמש בה למיתוח הא אי"ז קביעה במחט אלא גבירה, ורק כשעושה מעשה במחט עצמה, שבזה הוא קובע ומעמיד את המחט לשמש למיתוח בזה מהני הייחוד לאשווי כלי.

ועפ"י יתבאר הנדון בין המשנ"א להחזו"א, דהמשנ"א סבר דמה שהצריכו התוס' ייחוד על ידי מעשה הוא כהצד הב' שלא שייך ליתן שם לכלי אלא על ידי שיעשה מעשה בכלי ועל כן זהו דוקא בחפץ שאין לו תורת כלי, וע"י הייחוד אנו באים להחשיבו ככלי.

ומשא"כ להחזו"א דמה שהצריכו התוס' במחט שנשברה ייחוד ע"י מעשה הוא משום שבייחוד במחשבה אין גמירות דעת מספקת, כיון שהרגילות במחט שנשברה לזורקה לאשפה, ולכן הצריכו התוס' שייחדנה ע"י מעשה ולפי"ז אין חילוק אם יש לה תורת כלי או לא אלא אם הרגילות לזורקה לאשפה או לא ועל כן במחט שאדם זורקה לבין הגורטאות צריך מעשה דוקא ובמטבע שנפסל אין צריך מעשה וכש"נ]

אף הן טומאה, אבל בדבר הגדל בים, שהוא מין שאינו מקבל טומאה, לא מהני מה דמשמש את המתכת לשוויי ביה דין קבלת טומאה.

ויש לבאר דברי אאמו"ר הגאון זצ"ל בזה, על פי שיסוד בשיעוריו לקמן פ"ז מ"ג, ובנגעים פ"א מ"א, דבדינא ד'כל שבים טהור' לא נאמר תנאי בהכשר הכלי לקבלת טומאה, דבעינן לזה שיהא דבר הגדל ביבשה, אלא נאמר בזה דין של הפקעה מטומאה, דמה דגדל בים מפקיעו מדין קבלת טומאה.

וזהו ביאור דברי הראב"ד בפירושו על ה'תורת כהנים' (פרשת תזריע פרשתא ה' פ"ג ה"ט) שחילק בין עור הים, דתנן לקמן פ"ז מ"ג שאם חיבר לו חוט או משיחה מן הגדל ביבשה הרי הוא טמא, כיון ד'עור' סתמא כתיב, לבין בגד ששתי סירקון וערבו צמר, דתנאי בתוספתא נגעים פ"ה ה"ג דאינו מטמא בנגעים, כיון דפרט ביה קרא צמר ופשתים, ע"ש. והיינו, דביבגד, כיון דפרט ביה קרא צמר ופשתים, הרי נאמר בזה תנאי בהכשר הבגד לקבלת טומאה, דבעינן לזה שיהא של צמר ופשתים, וכל שאינו צמר או פשתים אינו 'בגד' כלל לענין קבלת טומאה, וכיון דהוא חסרון בעצם הבגד, לא מהני מה דחיבר לו חוט או משיחה של צמר ופשתים לשוויי ליה דין קבלת טומאה, מה שאין כן ב'עור', כיון ד'עור' סתמא כתיב, הוי ליה גם 'עור הים' בכלל 'עור', ורק דנאמר בזה דין מסוים מגזירת הכתוב דמה דגדל בים מפקיעו מדין קבלת טומאה, וכיון דהעור שייך בעצם לקבלת טומאה, ורק דאיכא ביה דין צדדי של טהרה מגזירת הכתוב, שפיר מהני מה דחיבר לו חוט או משיחה מן הגדל בארץ לשוויי ליה דין קבלת טומאה.

וזהו ביאור דברי התוספתא כלים (ב"מ פ"ז ה"ב), העושה כלים מן הגדל בים, טהורים. חיבר להן מן הגדל בארץ כדרך חיבורן לטומאה וכו', דבר שכליו מקבל טומאה, טמא. רבי יהודה אומר, כלי ים ראויין לטומאה, אלא שטהרום התורה, לכשתמצא להן עילה הן טמאין, ע"כ. והיינו, דרבי יהודה מבאר הטעם דמהני חיבור דבר הגדל בארץ, דכיון דאיכא בהכלי תנאי קבלת טומאה, והרי הוא שייך בעצם לקבלת טומאה, ורק דאיכא ביה דין צדדי של טהרה מגזירת הכתוב, סגי ב'עילה', דהיינו סיבה קטנה, לשוויי ליה דין קבלת טומאה.

אמנם כאן הוי הסברא להיפך, דבפשוטי כלי עץ, שהן מין המקבל טומאה, והרי הן שייכין בעצם לקבלת טומאה, ורק דחסר להן צורת כלי המקבל טומאה, שפיר מהני מה דמשמשין את כלי המתכת שיהיו אף הן בכלל הכלי ויקבלו טומאה, מה שאין כן בדבר הגדל בים, שהוא מופקע מדין קבלת טומאה, לא מהני מה דמשמש את המתכת לשוויי ביה דין קבלת טומאה.

ומצינו לענין דינא ד'ידות' כעין סברא זו, שהקשו התוס' בחולין דף קכ"ח ע"א (ד"ה בהמה), מאי קמביעי ליה לרבה התם, אי בהמה בחיה – שאינה מקבלת טומאה – נעשית 'יד' להביא טומאה לאבר, הא כל 'ידות' שבעולם נמי לא מקבלי טומאה, אלא שמכניסות ומוציאות טומאה. ותיצו, דלא דמי לשאר 'ידות', דשאר 'ידות', מאי דלא מקבלי טומאה הוא משום שאינן 'אוכל', אבל בעלי חיים, כי נמי הוי 'אוכל', כגון ב'בן פקועה', איכא למאן דאמר בפרק בהמה המקשה דלא מקבל טומאה, ע"ש. והביאור בדברי התוס' שם, דאף דלא בעינן שיהיו ה'ידות' עצמן מקבלין טומאה, כיון דה'יד' רק מכניס ומוציא טומאה, ולכן אפילו יד של אבן – אף שאין לו דין קבלת טומאה – הוי 'יד' להכניס ולהוציא טומאה (כמו שכתב הרמב"ן בחולין דף ק"ח ע"א), מכל מקום היכא דה'יד' מופקע מדין קבלת טומאה, וכגון 'בעלי חיים' שהם מופקעים מדין קבלת טומאה, יש סברא לומר דלא מהני להכניס ולהוציא טומאה.

ולהאמור נמצינו למידים, דדבר הגדל בים לא נעשה אפילו 'יד' להכניס ולהוציא טומאה, שהרי דבר הגדל בים מופקע הוא מדין קבלת טומאה, ודבר המופקע מדין קבלת טומאה אינו נעשה 'יד' לקבל טומאה.

אלא דלכאורה צ"ע בעיקר דברי אאמו"ר הגאון זצ"ל בזה, דהן אמת דאלמוג הגדל בים מופקע מדין קבלת טומאה, מכל מקום כיון שחיברו לטבעת של מתכת – שהיא מן היבשה – הדין נותן שיקבל טומאה, וכדין כלים מן הגדל בים, שחיבר להן חוט או משיחה מן הגדל בארץ, שהן טמאין. ובשלמא בעשאו 'יד' לכלי, שהוא דבר נפרד מן הכלי, יש לומר דלא מהני חיבורו לדבר הגדל בארץ לשוויי ליה דין קבלת טומאה, אבל טבעת וחותרמה, שהן דבר אחד ממש, הא לא גריעי מכלים שחיבר להן חוט או משיחה דמהני חיבורן לשוויי להו דין קבלת טומאה.

אכן שיטת הר"ן מסימפונט (הובאה בפירוש המהר"ם מרוטנבורג נגעים פ"א מ"א) דבאמת לא מהני חיבור החוט והמשיחה לשוויי לעור הים דין קבלת טומאה, אלא רק מהני להשלים את שיעור החוט והמשיחה שהם יקבלו טומאה, ולפי שיטה זו שפיר יש לומר דבברי אאמו"ר הגאון זצ"ל, שאם היה החותם מן הגדל בים, לא מהני שימוש את טבעת המתכת לשוויי ביה דין קבלת טומאה.

ויתכן להוסיף עוד סברא בזה, דהא דפשוטי כלי עץ המשמשין את המתכת טמאין, הוא משום דאחרי להו שימושן את המתכת לשוויי להו דין 'כלי מתכות', וזה שייך רק בפשוטי כלי עץ, שהן מין המקבל טומאה, ורק דלענין צורת הכלי דכלי עץ בעינן שיהיה להן 'בית קיבול', וכיון דאחרי להו שימושן את המתכת לשוויי להו דין 'כלי מתכות', שפיר מקבלין טומאה, וכדין 'פשוטי כלי מתכות' שהן מקבלין טומאה, כיון דתנאי צורת הכלי תלויין בהשם 'כלי', וכיון דחיל בהו דינא ד'כלי מתכות', אף דפשוטין הן מקבלין טומאה, אבל בדבר הגדל בים, שהוא 'מין' שאינו מקבל טומאה, וטהרתו אינה מצד השם 'כלי' ידידה, לא מהני מה דמשמש את המתכת לשוויי ביה דין קבלת טומאה, שהרי אפילו אם יחול בו דין 'כלי מתכות', מכל מקום לא יקבל טומאה, שהרי סוף גדל הוא בים, ואיכא ביה דינא ד'כל שבים טהור'.

ה'לכתא למשיחא

טומאת משא והיסט במטות ב"ח וכדומה

בגליון הקודם נכתב לדון אם נהג שמסיע נחשב שמסיט וגו' ונשאל את הנוסעים, ונפק"מ בנהג טמא זב המסיע משאית שיש בה אוכלים המקבלים טומאה. דאף אם המשאית טמאה יכולים להעביר בה אוכלים טהורים בתוך כלים שלא מקבלים טומאה, או בתוך כמה כלים אחד בשני. ואפילו אם המשאית תקבל טומאה ממת, ותהיה אבי אבות הטומאה מדין חרב כחלל, ויכלו להעביר בה אוכלים בתוך כלים המוקפים צמיד פתיל, כגון בתוך כלי פלסטיק מכוסה וממורח בסיליקון. אבל אם נחשיב את הנהג כמסיט את האוכלים, יצטרכו להקפיד שנהגים המעבירים אוכל ממקום למקום יהיו טהורים מטומאה היוצאת מגופו. דאם לא כן יטמאו את האוכלים בהיסט. [וכן יש לדון באדם טהור המסיע נדה, או כלים הטמאים במשכב ומושב, אם נטמא משום נושא טומאה].

נכתבאר שכיון שהיסט אינו מטמא אלא במסיט בגופו [עי' ב"ק י"ז ע"ב], להסיע את המשאית לא נחשב כמסיט בגופו, ולפיכך נהג זב יכול להסיע לא יטמא את האוכל שבמשאית. אך מה שיש להסתפק אם סיבוב ההגה מחשיב שמסיט את האוכלין שבמכונית, ולזה לכאורה נמצא פתרון ב"הגה כוח", שכה"ג נראה שלא נחשב משא בגופו.

מיטות בתי חולים

בבתי חולים מצוי מטות שאפשר לעלות את המקום של הראש של החולה, או רק את מקום הרגלים. ויש לדון אם אדם טהור שמעלה את הראש או את הרגלים של נדה וכדומה מהטמאים המטמאים בהיסט נטמא, וכן לאידך גיסא, אם חולה טהור שזב או נדה העלו את ראשו או את רגליו נטמא.

הנה היה מקום לדון שלהיסט מקצת טמא לא נחשב מסיט טומאה, דהרי מבואר ברמב"ם [מו"מ ח' ד'] (ג) דאין נדה מטמאה לאברים, דהיינו שטומאת אדם חלה רק על כל הגוף, אבל מקצת מגופו אינו טמא, ואם כן נמצא שמי שהעלה רק את הראש של החולה הטמא, לא הסיט "טומאה". אמנם באמת מפורש במשנה [זבין פ"ה מ"ד] וברמב"ם [הלכות משכב ומושב פ"ח ה"א] שאף המסיט [נושא] את אצבעו של זב טמא. [אלא שיו"א שנושא מקצת הטומאה אינו טמא אלא מדרבנן, עיין הערה³]. ומה שכתב הרמב"ם שאין נדה טמאה לאברים, היינו דוקא לגבי טומאת כלי חרס, וכמו שמבאר הגר"ח [מו"מ ח' ד'].

ואם כן לכאוף אם החולה טמא, מי שמרים את החולה ע"י המטה, אף שלא הרים אלא את ראשו או רק את רגליו, נטמא משום נושא את הטומאה, [מלבד מה שנשאל את המטה שנטמאה טומאת משכב]. וכן אדם נדה או זב שמרים ע"י המטה את הראש או הרגלים של החולה, טימא את החולה משום היסט.

אולם אם המטה עולה ויורדת בכוח חשמל, אין כאן טומאת משא והיסט, דאין ההיסט מגוף וכוח המסיט. מה שיש לדון במטות שסידרו שבשבת לא יעלה על ידי חשמל, אלא על ידי לחץ אויר וכדומה. ולכאורה זהו אותו גידון של "הגה כוח" שהובא בגליון הקודם. וצריך לברר כל פעם לגופו של עניין, כי יש מיטות שהכוח המעלה נחשב לגמרי בגופי.

בגליונות הבאים נדון בע"ה על אופנים, כסא גלגלים, מעלית, מקלדת של מחשב.

הגר"ר רמ"א סלושין שליט"א מה"ס חיבורי טהרה

1. לגבי הרכב עצמו נתבאר שם שמשאית שאינה עשויה למשכב ומושב אלא להובלת סחורה, לא נטמאת בטומאת משכב ומושב, ואם הנהג הטמא לא יגע במשאית אלא ילבש כפפות נילון וכדומה לא יטמא את המשאית. אך אכתי בגדיו שטמאים משכב ומושב יטמאו את המשאית במגע. ולזה יכול להניח על המושב נילון וכדומה שאינו מקבל טומאה. ויש לדון בטמא שנוגע בהגה, (א) אם כל המשאית נטמאת, או שהגה נחשב כלי נפרד. וכן יש לדון על המקום שלוחצים שם ברגליו אם הוא כלי נפרד, ועיין.

2. ומסתבר (ב) שהוא הדין גבי משא, ומה שלא מטמא בהיסט הוב, לא מטמא במשא. וכן משמע קצת בתוס' נזיר ד' ע"ב ד"ה גרוי, ע"ש.

3. בראב"ד פר' זבים פרשתא ד' ה"ד מבואר שטמא מה"ת. והרמב"ם [מו"מ ח' י"א] כתב לדון הנ"ל, ואח"כ כתב שה"ה אם נשא רק חיבורי הוב, דהיינו שניינים וציפורנים ושער, ומסיים עלה ויראה לי שטומאה זו מדבריהם, ונחלקו אם כוונת הרמב"ם אף על נושא מקצת הוב, או רק על חיבורי הוב. המעשה רקח שם והוא"ש [טו"מ א' ג'] והמקור ברור [ח"א סי' ט' ד"ה ומה] והערוך השלחן העתיד טהרות ק"י ט"ו כתבו שרק על חיבורי הוב כתב הרמב"ם שטומאתו מדרבנן, וכן מוכח בדברי הגר"ח הנ"ל. אך התוס' יו"ט [זבים פ"ה מ"ב] והחזו"א [זבים ד' ז' ד"ה מ"ד] כתבו שלדעת הרמב"ם כל מקצת הטמא אינו טמא אלא מדרבנן. ועי' חזו"א שם שמתקשה מ"ט אינו מטמא מדאורייתא.

4. כנ"ל גם במטה של רופא שיניים. אולם רופא שיניים טמא שמתפל באדם טהור, או להפך רופא טהור שמתפל באדם טמא, אף אם מטפל בו עם כפפות נילון שאינו מקבל טומאת מגע [עיין חזו"א יו"ד קכ"ז ד"ה ועוד], מ"מ לא ימלט שהרופא יסיט מקצת מהמטופל, ויטמאו זה את זה משום משא והיסט.

הוספות והערות מהגר"י פישוהף שליט"א מה"ס טעם ודעת

(א) עיין חזו"א כלים סי' כ"ו ס"ק ט' [ועוד בסי' י"ט סק"ח]. והנה עולה שם ומכל המקומות לדבר ברור שכל מה שמחובר כל הזמן ואינו עומד לפירוק ודאי הכל חשיב כלי אחד ובפרט שמטרת כל חלק לשמש להכל.

(ב) הדבר מבואר להדיא בהא דמנפח אדם בית הפרס ול"ח לטומאת משא.

(ג) הרי בהילכתא עסקינן ואסור לשכוח ששיטת שאר ראשונים אינה כן, ואינה לאברים היינו רק שאבר שנתלש ממנה אינה מטמא, ואי"ז אלא שיטת הר"מ.

מלחמתה של תורה

בגליון פ' ויק' פ' הובא דהרמב"ם פ"ט מכלים ה"א כ' זה הכלל כל כלי שמק"ט בפני עצמו מן התורה הרי האונקלי של מתכת שלו מקבל טומאה, וכב' הגאון הגדול ר' איתמר שליט"א עמד על מה שכ' אונקלי של מתכת למה דוקא של מתכת, וכ' שהרמב"ם ר"ל בזה שהטומאה היא מדין כלי מתכות אף שהוא מחובר לעץ, ויהיה נפ"מ לגבי חרב כחלל, ודלא כחזו"א שכ' בפשיטות שהטומאה היא של כלי עץ,

ולכאוף י"ל בביאור הרמב"ם מה שכ' שהוא בכלי מתכות, משום דכל הדין שייך רק בכלי מתכות, דהנה בעיקר הדין של אונקלי כ' הרמב"ם שם שאין האונקלי או השלשלת כלי בפני עצמו אלא הרי הן כמקצת כלי, והיינו דהסיבה שאין מק"ט משום שאין לו שם בפע"צ, וזה החידוש שאף שבפע"צ הוא מקצת כלי, מ"מ אם הוא מצורף לכלי אחר מק"ט, ולזה אף שהוא מחובר לכלי עץ, מ"מ כיון שהוא מקצת כלי, יש בו טומאה, בצירוף מה שהוא מחובר לכלי עץ, ובזה מתבאר גם מה דלכאוף קשה מה צריך לחדש שמחובר לטהור טהור [והעיר בזה הרב העורך נידונים בפרק] והביאור בזה שהיה ס"ד שאף שהוא מקצת כלי מ"מ אם מחובר לכלי אחר, מק"ט בעצמו אף שמחובר לכלי שאין מק"ט, וזה חידוש המשנה שרק במחובר לטמא, הוא כן,

ועכ"פ כל הנידון של המשנה באונקלי משום שאין לו שם בפנ"ע, אבל הוא מקצת כלי, אבל בדבר שאין לו שום שייכות לכלי לא איירי במשנה, וביאור הדבר שאף שהוא מקצת כלי, מ"מ כיון שהוא מחובר לטמא, יש לו טמאה מחמת עצמו, בצירוף שהוא מחובר לכלי אחר אבל כ"ז במקצת כלי, אבל אם אין הוא כלי כלל לא, וכיון דאין נפ"מ בדין של שם בפנ"ע אלא בכלי מתכות, דהרי בכלי עץ ובכלי עור דבעי שיהיה ב"ק, דבלא ב"ק ודאי שלא יועיל מה שהוא מחובר לכלי אחר, דלגבי כלי עץ וכלי עור, אם אין ב"ק אין זה נחשב כלי, וא"כ הרי לא משכח"ל החידוש של המשנה שמחובר לטמא טמא ולטהור טהור, אלא במקום שיש מקצת כלי, וע"י שמצורף לכלי אחר חל בו דין קב"ט, וכ"ז שייך רק בכלי מתכות, שיש בהם חסרון שאין שם בפנ"ע ולזה מהני צירוף לכלי אחר, אבל בשאר כלים לא משכח"ל כלל דין זה דממ"נ אם אין לו ב"ק לא יועיל מה שמצורף לכלי אחר, דל"ה כלי כלל, ואם יש לו ב"ק אינו צריך צירוף לכלי אחר, דלא בעי שם בפנ"ע, וזה שלא משכח"ל נפ"מ בדין שם בפנ"ע בשאר כלים, כבר כ"כ בחזו"א סי' י"ז ס"ק י"ב, ע"ש, וא"כ הרי א"ש בפשיטות מה שכ' הרמב"ם בכלי מתכות, דדוקא בכלי מתכות פשוטין דיש דין שם בפנ"ע יש ההיכי תמצוי להצטרף לכלי אחר שמק"ט, משא"כ לשאר כלים, שאין שום היכי תמצוי לזה, דרך במתכות יש החשיבות של מקצת כלי להצטרף, [ועי' מש"כ מרן הגדול"ל במשיב דבר]. וא"כ אף שכ' הרמב"ם שהוא בכלי מתכות, עדין יתכן שטומאת האונקלי היא כמו כלי עץ וכמש"כ חזו"א, דאף שעיקר הטומאה הוא מחמת האונקלי עצמו, שזה שהוא מחובר לטמא, נותן לו דין טומאה, מ"מ יתכן שהטומאה שלו הוא כדון כלי עץ, כיון דהחיבור שלו לכלי עץ, ומש"כ הרמב"ם בכלי מתכות הוא משום שרק בכלי מתכות משכח"ל דין זה, וצ"ע,

אלא שבמה שכ' החזו"א שלא משכח"ל היכי תמצוי שיהיה נפ"מ בדין שם בפנ"ע בשאר כלים, היה מקום לדון ששייך במה שכ' התו' בשבת ס"ג ב' כ' שבבגד ובכלי עור אף שאיתקשו לשק ובעי בית קיבול, מ"מ מהני מה שראוי לקפל, והוי כמו שיש ב"ק, ויש לעין אם מה שראוי לקפל חשיב ב"ק לגבי זה שיועיל במקום שם בפנ"ע, אם נימא דחשיב כמו ב"ק, או דלגבי שם בפנ"ע בעי ב"ק ממש, והנידון בזה הוא, דהרי על דברי התו' דראוי לקפל הוי כמו שיש ב"ק, הק' הגרע"א בגליון הש"ס מלק' פכ"ו מ"ב בצרור המרגלית דטהור משום דהוא נפשט, ואין בו ב"ק, והרי הוא ראוי לקפל, וצ"ל כמש"כ החזו"א סי' ה' ס"ק ג' [ובתוספת ביאור], דרק בדבר שיש לו שם כלי, וכל החסרון שאין בו שימוש ב"ק, דלא הוי דומיא דשק, לזה מהני מה שראוי לקפל, דיש בו שימוש של ב"ק, אבל בלא שיש שם כלי כגון עור פשוט שאין בו ה' על ה', בכה"ג לא הוי כלי כלל, ול"מ מה שראוי לקפל, ובכה"ג בעי' בית קיבול ממש, דהבית קיבול נותן לו שם כלי, ומבואר דהראוי לקפל לא נותן לו שם כלי, ומשו"ה בעי' ב"ק שיהיה לו שם כלי, ומבואר מ"ז דמה דבעי' ב"ק יש בזה שני דינים חדא שהב"ק נותן שם כלי, והשני, הוא דבעי' שימוש חשוב שיהיה מיטלטל מלא וריקן,

ועתה יש לדון בכה"ג שאין לו שם בפנ"ע, אם יועיל מה שראוי לקפל, דהרי הראוי לקפל לא נותן שם כלי, וא"כ היה נראה שלגבי חסרון שם בפנ"ע צריך ב"ק ממש שע"ז זה יש שם כלי, ולכאוף למה שכ' הגר"ח ששם בפנ"ע תלוי בשם ולא בשימוש, א"כ לא מועיל ראוי לקפל, דמה שתשמישו של הכלי הוא דומיא דשק, דלכאוף זה לא מוסיף בהשם כלי, ויוצרך או ב"ק, או שם בפנ"ע, וא"כ לדעת התו' הנ"ל, משכח"ל בכלי עור, שצריך שם בפנ"ע במקום שראוי לקפל, והוא מקצת כלי דלא יק"ט, עד שיהיה לו שם בפנ"ע, ובחזו"א סי' י"ז ס"ק י"ב במוסגר כ' שראוי לקפל מהני במקום שם בפנ"ע, והחזו"א לטעמי' דהכל תלוי בשימוש, ומוש"ה שימוש של דומיא דשק מהני, אבל לדעת הגר"ח לכאוף לא יחני, ולמש"ה מבואר ברמב"ם הנ"ל בדברי החזו"א שלא משכח"ל דין שם בפנ"ע בשאר כלים, ואף בראוי לקפל, והטעם או שם"ל לרמב"ם שראוי לקפל מהני במקום שם בפני עצמו, או דהרמב"ם פליג על התוס' שראוי לקפל חשיב כמו ב"ק, דהרמב"ם לא הביא דין זה כלל, הרב בו ציון חדש ר"מ ישיבת סלבודקא

מלחמה של תורה

א. בדין מקל שעשאו יד לקרדום.

תנן (כלים פ"כ מ"ג) מקל שעשאו בית יד לקרדום חיבור לטומאה בשעת מלאכה. פי' ר"ש, מקל, של עצים בעלמא שעשאו יד לקרדום לפי שעה, שלא קבעו לתוכו. חיבור לטומאה בשעת מלאכה, דאע"ג דבאנפי נפשיה פשוטי כלי עץ לא מקבלי טומאה, הכא בית יד הוא, וידות נתרבו לכל תורת כלי או אוכל. בשעת מלאכה, אמרין בריש במה טומנין (מ"ח ב') בשעת מלאכה אין, שלא בשעת מלאכה לא, משום דשלא בשעת מלאכה אדם עשוי לזרקה בין העצים. עכ"ד. והנה לשון הר"ש מקל, "של עצים בעלמא", [וכן הוא לשון רש"י שבת מח: צ"ב, והא דבר פשוט שסתם מקל שבמשנה היינו מעצים, ואין זו סיבה להקליש דין יד ידידה. וצ"ל דכונת רש"י והר"ש בעיקר לתיבת "בעלמא", ולפז"ר נראה דכונתם לומר שאין המקל בית יד קבוע שנעשה מלכתחילה לצורך הקרדום, אלא איירי בעץ המזדמן שעשה אותו כרגע יד לקרדום ולכך אין כאן חיבור גמור אלא רק לשעת מלאכה.

והנה לשון הגמ' (שבת מ"ח ב') דשלא בשעת מלאכה אינו חיבור משום דשלא בשעת מלאכה אדם עשוי לזרקה בין העצים, נמי צ"ב אמאי הוצרך להזכיר להיכן משליכה, וסגי אי נימא דשלא בשעת מלאכה עשוי לזרקה. עוד ילה"ק דע"כ איירי מתני' דשלא בשעת מלאכה השאיר המקל תקוע בקרדום, מדאיצטרך לאשמעינן דאינו חיבור, ואם נטלו ודאי שאינו חיבור לקרדום דאינו נוגע בקרדום כלל. אלא ודאי המקל עדיין מחובר וקמ"ל דאין לו דין יד כיון דעומד לטילו מהקרדום. וילה"ק מהא דתנן (עוקצין פ"א מ"ה) כל ידות האוכלין שבססן בגורן טהורים, כלומר כל החידוש דיד מכניסה ומוציאה טומאה אינו אלא כשהיד מחוברת, אבל כשנתלשה שוב אין לה דין יד, ואפ"ה התחדש בקרא דבשעה שהיד מחוברת יש לה דין יד לכל דבר, ולא אמרין דכיון דעומדת להתלש בזמן הדישה שכבר עכשו לא תחשב יד.

מיהו י"ל דהתם איירי ביד גמורה שגדלה וצמחה עם האוכל עצמו ולא ביד המזדמנת, הלכך בשעת חיבורה הוי יד גמור, אף שעומדת להתלש, משא"כ הכא דאיירי ביד המזדמנת וכיון שעומדת להזרק אינו גם אם עדיין מחוברת שלא בשעת מלאכה ל"ח יד, דעשיית המלאכה היא שנותנת לה דין יד. אמנם אכתי קשיא מדוע מדיגישה הגמרא ענין זה שעומד לזרקו בין העצים. ועו"ק מדוע חשוב לאדם להוציא יד מן הקרדום שלא בשעת מלאכה, והרי אח"כ כשיצטרך שוב להשתמש בקרדום יוצרך לחפש ולתקוע יד אחרת, מה אכפת לו להצניע הקרדום עם היד עד שיוצרך לשימוש נוסף, ובוה יחסוך חיפוש והכנסת יד חדשה.

ולמשנ"ת דלשון רש"י והר"ש "עצים בעלמא" פירושו דעשה היד מעץ המזדמן, שנטלו ועשאו בית יד לקרדום, י"ל דאותו העץ המזדמן כפה"נ נטלו מערימת העצים שבחצרו. וכיון דהנטילה היא מעצים המזדמנים תחת ידו, [וגם ההכנסה של המקל לבית יד היא פעולה קלה], הלכך מלכתחילה דעתו שבגמר שימושיו יזרוק העץ לאותה ערימת העצים שמשם נטלה, ובכך יהיה זמין לנטלו שוב לכשיצטרך. ולפ"ז הרי דאיכא הכא חידוש גדול בהא דקתני דשלא בשעת מלאכה אינו חיבור, דאין הוצאת המקל מהקרדום מקבילה לידות שבססן בגורן, דהתם הוי הפרדה גמורה, ואילו הכא אין זו אלא הפרדה זמנית ע"מ לחזור ולהשתמש בה לכשיצטרך לכך.

ודמאי להא דר' יוסי דמטמא ידות האוכלין שבססן משום דאף שנתלשו יש להן עדיין שימוש להפכן בעתו ופרש"י דלולי הידות היו ראשי השבטים נשמטין בין שיני העתה, ש"מ דאף ידות שנתלשו יש בהן דין גרדומין הלכך כל שעדיין יש בהן תועלת ושימוש של יד אכתי דין יד עליהן. ולפ"ז ק"ו הכא דאכתי לא שלף את המקל ואכתי יש כאן מציאות של יד, וגם לכשישלף עדיין ישארו להם גרדומי יד כיון שעומדים לחזור ולשמש כיד הלכך סד"א דאף רבנן יודו, קמ"ל.

ועיין בהגהות הגר"א שכתב, נ"ב, ז"ל התוספתא, יד הקרדום חיבור לטומאה ולהזאה, לא

קבעו כל צרכו אינו חיבור. מקל שעשאו יד לקרדום לבקע בו לשהה, בשעת מלאכה חיבור שלא בשעת מלאכה אינו חיבור. עכ"ל. מבואר בהאי תוספתא דאם היד מחוברת היטב היא חיבור אף להזאה. [כלומר דמדין חיבורין אתינן ולא מדין ידות, דידות התחדש להכנסת טומאה אבל לא לטהרה, דהיינו להזאה] ואם אין היד מקובעת היטב אין כאן דין ידות כלל. ומקל שעשאו בית יד הוי כמין חיבור אמצעי, חיבור ואינו חיבור, הלכך דוקא בשעת מלאכה הוי חיבור אבל שלא בשעת מלאכה אינו חיבור. עכ"ד. כלומר דין יד שייך רק במקובע היטב וכידות האוכלין וכן כל ידות הכלים שחיבורן גמור, ולכן במקל לאו מדין ידות אתינן אלא מדין חיבורין לכלי.

מיהו עצם דברי התוספתא צ"ב דתניא דיד הקרדום שלא קבעו כל צרכו לא הוי חיבור כלל בין בשעת מלאכה בין שלא בשעת מלאכה ואילו מקל שעשאו יד שהוא רק לפי שעה ואינו קבוע בתוכו כן הוי חיבור בשעת מלאכה, והוי ממש יציבא בארעא וכו', ולכא' י"ל דהיא הנותנת, דיד כיון שנעשית לשימוש בקביעות עם הקרדום אם אין היד מקובעת היטב אזי אסור להשתמש בכה"ג דזה הציור של רוצח בשוגג שנשל הברזל מעל היד והרג את חברו, ומוזה שגואל הדם יכול להרגו ש"מ שיש תביעה על הרוצח, דאם הברזל עף כפה"נ לא היה מקובע היטב בעץ ומשו"ה נשל. וא"כ י"ל דגבי קרדום נמי יש אותו חשש, ולכך אם היד אינה מקובעת היטב אין היא חיבור כלל כיון שמן הדין אסור להשתמש עד שיפריש היד מן הברזל.

אבל מקל שעשאו בית יד כיון דהוי עראי אזי כשאין המקל מקובע הוא ודאי נוהר היטב כשמשתמש בקרדום כיון שאין התאמה בין הקרדום למקל, ובעצמו הוא חושש שישל הברזל ואזי משתמש בהזירות כפולה ומכופלת כיון דשכיח היוזיקא, הלכך אין חיוב הפרשת המקל. ודמי קצת למש"כ החזו"א דאין חיוב מעקה בסובב של המזבח דכיון שהכהנים יודעים שהמקום מסוכן ובכל יכילין ליפול, אזי נוהרים טובא ושוב א"צ מעקה להפרישם מהסכנה.

והא דבשעת מלאכה הוי חיבור אע"ג שאינו מוכנס היטב בקרדום וגם הוי מקל המזדמן שמשליכין אותו בגמר השימוש א"כ גם בשעת מלאכה לא להוי חיבור. וי"ל כיון שאין יכולין לעשות מלאכה אלא ע"י חיבור המקל לקרדום, א"כ זוהי סיבה להחשיבם חיבור, וכיוצא"ב עיין תוד"ה אי חיבור (שבת מ"ח ב') שכתבו, ות"ר ר"י דשלל של כובסים ודאי לא הוי חיבור אלא מדרבנן אפילו בשעת מלאכה, כיון שאינן צריכין זה לזה, ולחכי לא הוי חיבור להזאה כיון דמדאורייתא אינו חיבור, אבל מספורת של פרקים פשיטא ליה דבשעת מלאכה הוי חיבור דבר תורה כיון שמשמשינן שניהן תשמיש אחד, וצריכין זה לזה בשעת מלאכה, משא"כ בשלל של כובסים שאין תשמיש בגד זה צריך לבגד זה כלל. עכ"ד. והכא נמי יש להן להחשב חיבור כיון שללא היד אינו יכול להשתמש בראש הקרדום כלל.

שו"ר דכיוצא"ב כתב בספר הר שפר של הגר"מ שפירא ז"ל, ואלה הן דבריו המאירים: ובאמת היה מקום לומר דהמקל אינו רק יד אלא הוא ממש חלק מהכלי עצמו. דיד בעלמא היא כשהכלי עצמו הוא כלי גמור כגון קדרה, והאוזן שלה הוא בכדי שיוכל להחזיק בה. וכן בסכין, שהסכין [החותך] הוא כלי בפנ"ע, והקת הוא לעזר שיוכל להחזיק בסכין. אבל בקרדום בלא המקל אין הקרדום יכול לשימש לכלום, ואינו כלי כלל. ולכא' היא גמרא מפורשת (סנהדרין ל"ט ב') מאי שנא עובדיה לאדום, אמר ר' יצחק אמר הקב"ה יבוא עובדיה הדר בין ב' רשעים ולא למד ממעשיהם, וינבא על עשו הרשע שדר בין ב' צדיקים ולא למד ממעשיהם, וכו'. עובדיה גר אדומי היה והיינו דאמרי אינשי מניה וביה אבא נייזל ביה נרגא. ופרש"י, אבא, יער. מעצמו של יער יכנס בתוך הגרון לחיות בית יד ויקצצו בו את היער, וכן עובדיה לאדום ודוד למואב והוא יצא מרות המואביה. עכ"ל. אלמא העץ עצמו הוא הקרוי קוצץ היער כיון דבלעדיו אין הקרדום יכול לעשות מאומה. אפיקי מים.

עיוני כלים

הקטנים כל אחד בפנ"ע קיים הוא, אך דאין דרך להשתמש באופן כזה כ"א בהתחברם יחד זל", ואם שם טמא היינו דאע"פ דאין משתמשים כך טמא מחמת דראוי לשימוש גם כך, ומאידך במעבר ומזרה ומגוב הא מאי דנחשב מתכת מחמת שן אחד היינו משום דכלי המורכב ממתכת ומעץ נחשב כלי גם של מתכת וגם של עץ, והגם דהא ראוי לשימוש גם בלעדיו מ"מ מאחר דדרך שימוש הוא כולו יחד הוי כלי אחד, וזהו גם הנידון בשן אחד, וזהו מאי דקארי' דדבר חידוש חידשו סופרים דהכא חשבי להו ככלי אחד והכא לא ואין לי מה אשיב.

משנה ח.

מסרק של פשתן וכו', ביבמות דמ"ג מק' דהכא קאמר דסגי בשתים והכא אמר דבעי ג' ומשני הא בגווייתא הא בברייתא, ותו מק' רישא אסיפא אי בעי התקנה ומשני הא בקתיי' הא דלא בקתיי', ומסיים עלה זו דברי ר"ש, וביאר הגר"א ע"פ התוספתא דנחלקו אם בעי התקנה, והיינו דנחלקו אם יש לו צורת כלי רק דאינו עומד לשימוש או דאין לו צורת כלי ואז בעי התקנה, כ"ג בס"ד.

המשך מעמ' ב' הגאון הגדול ר' בנימין שרייבך שליט"א

צ"ב, אבל להנ"ל א"ש בס"ד, משום דתרי נידונים ניהו, דבפחותת וחפין הא הוא כלי אחד, והנידון בזה מה הוא עיקר הכלי, אבל טבעת וחותם תרי כלים ניהו ותרי שימושים ניהו וממילא הוא נידון בפנ"ע לדון מה שם עיקר הכלי, ואין שייכות בין זל"ז, ואפשר לפסוק הכא הכי והכא הכי, וכל מאי דשייכן הנהו מילי אהדדי הם רק לענין לאפוקי מדעת רבנן דס"ל דלעולם אולי בתר מעמיד.

משנה ז.

הכדומין האשקלונין וכו' ועל כולן אר"י דבר חידוש וכו', ומוכח במשנה בפ"ד דטב"ו דר"י פליג נמי בההיא דכדומין, וצ"ב בתרתי, דבשן אחד של מתכת צ"ב מ"ט דרבנן דמשום שן אחד נחתא להו טומאה ומאידך בכדומין צ"ב מ"ט דר"י הא כל אונקלי בפנ"ע ראוייה לשימוש רק דניטל המחברן ומאי גרע מזוג של ספרים שנחלק שהוא טמא, והרמב"ם בפ"ד הל"ז כתב, השן של מתכת או החותם מקב"ט בפנ"ע אם ל"ה מחובר לעץ וכן המעבד והמזרה והמגוב והמסרק של ראש שניטלה אחת משיניהן ועשאה של מתכת הרי אלו מקב"ט, וצ"ב מאי וכן ומה ענין זל"ז, ואמנם הנראה בס"ד דיש כאן נידון אחד בכולם, דבהנהו דכדומין הא הכלים

אתה יודע מה שזה?? זה לעבור כלי כלי ולהגדיר את הלומדים של השימוש שלו... איזה חלקים בכלי יש להם שם בפני עצמם שהם צריכים הזאה בפ"ע ואיזה לא... ו... והמוקדחה, האם צריך לפרק את המסמר שלה או לא?? ומה קורה עם הסולם שלי?? האם הולכים אחר שליבותיו או אחר המעמיד??

אגב: כתוצאה מכל הסיפור הזה שכבר קרה לא פעם ולא פעמיים... החלטנו קבוצת עובדי הבניה על שיטת קפסולה... שאם חלילה וחס קורה משהו בכל האתר בניה... במקום שכולנו נידבק ונהיה חלילה טמאי מתיים... אז כבר בהתחלה כשבאים לבנות את הפיגום... חלק מתכנית הבניה אנחנו גם חולקים את האוהלים לפי הכללים המבוארים במסכת אהלות... כדי שבמקרה הגרוע מכל לא יהיו יותר מעשרים נדבקים ביחד... כמובן שההקפדה הזו היא בעיקר בשבועיים הראשונים שעדיין העבודה היא יותר מסוכנת וחשופה לאסונות... (אם תשים לב: יש התייחסות במסכת כלים לאנך של בנין!!! כן... אנך זה כלי שמשתמשים איתו במרומי אתרי בניה... ממילא זה כלי שעלול להיות מעורב במקרי אסון...)

עכ"פ... כתוצאה מהשביתה שהארגו כלים שלי רותק לספירת ז' לשבוע הקרוב!!! כתוצאה מזה אמנם זכיתי לשבוע של שטייגן בשטיבל של ה"חברים"... לשבת על התורה ועל העבודה... אבל תכל'ס... ישנם כמה עבודות די דחופות שפתאום נדחו...

ר' קלמן הרפתן הזמין אותי דחוף שאני ירתך לו גלגלת חדשה ואלגנטית לקראת הגורן של מעשר בהמה הממושמש ובא... זאת לאחר שבעישר הקודם הפתח היה רחב מידי ואז נהיה בלגן... וכמה בהמות דחפו... והיה ספק מי תשיעי ומי עשירי... ואז הוא קרא לתשיעי עשירי ולאחד עשר עשירי... ולכן עד כ"ט באייר אני אמור להסדיר את השער הזה...

חוץ מזה ישנם כמה זוגות טריים של בני "חברים" שנישאים בימים הקרובים... והוזמנתי לעצב להם חדר מיוחד לימי הטומאה... בהתאמה אישית... אם זה גבס מוגבה לכסא ואיצטבא לרוחב החדר גבוהה י"ט כדי שלא יצטרכו כל פעם לפרק ולהטביל... ואם זה שולחן שמתחבר לקיר (באופן שלא מטמא...) וכל זה כעת תקוע!!!

השיפוצניק פתאום נכנס לבידוד מרצון... והוא לא רוצה להתעסק עם הארגו כלים שלו...

לא הייתה לי ברירה... הייתי מוכרח לברר אצל מי זה יותר דחוף... התברר לי שאחד מהזוגות שייכים לבית שמאי שבמקרה הטוב ביותר נותנים לה ד' לילות... ואילו הזוג השני דווקא שייכים לב"ה... ועוד מדובר בנותנים כאלו שנותנים לה עד שתחיה המכה... אז מיד נגשתי ובקשתי מהם שיסכימו להידחות לאלו שיותר דחופים...

עכ"פ אני כבר לא לוקח סיכון... ומכאן ואילך אני מצטייד עם ארגו כלים מחרס ומוקף צמיד פתיל לטובת העניין!!! יש לציין שזה לא כ"כ חלק... סו"ס כלי חרס לא מציל על כלים שבתוכו... אבל יש בזה מחלוקת ר"ש משאנץ ורמב"ם... וולפחות הרווחתי את אותם שיטות שסוברות שגזירה זו נאמרה רק לע"ה ולא לחברים... אבל מה שבטוח... אצלי בעבודה כל דבר מוקף צמיד פתיל... הסנדוויץ והטרמוס... כל מה שאני מביא מהבית... דבר ראשון עובר איזה החלקה עם השפאכטעל... ואני ממליץ את זה בחום לכל ידידי החברים... כן... כמו שהיום משרד הבריאות ממליץ ללכת עם אלכוהול בכיס בשביל חיסוי... ככה על אותו משקל אני חושב שכל חבר... אמור להיות לו בתא האישי בשטיבל... שקית של קילו גבס, עם ספל ומקל ושפאכטעל... שיהיה לעת מצא... (הייתי ממליץ גם על בגדי החלפה שיהיו לייתר בטחון... סו"ס זו עבודה מאוד מלכלכת).

ר' מוטל השיפוצניק... אל תראה אותו כזה... אמנם כל העוסק בבנין מתמסכן ולכן הוא קצת נראה מסכן, אבל מדובר בחבר תלמיד חכם שאוכל חולין בטהרה, ולכן כשיש לנו שיפוצים בבית אנחנו מזמינים אותו, רק אותו!! אין לנו כוחות נפש להזמין שיפוצניק שאתה צריך לעמוד לצידו כל הזמן... לראות שהוא לא הסתובב בבית ולא נישא רוב גופו על אחד מהכסאות ורח"ל לא התזי רסיסי רוק לתוך התנור... (את רסיסי הרוק המדביקים של הגנועים בקורונה ניתן לאבחן בבדיקה אבל אם ע"ה ירק בטעות לתוך תנור והתנור נטמא אין לך שום דרך לדעת שהתנור הזה טמא לאלתר וכל הטהרות שנעשו על גביו טמאות...) לכן אנחנו קוראים למוטל השיפוצניק, הוא מגיע עם פאות רטובות ועם ארגו כלי העבודה שלו ומתחיל לעבוד... ואנחנו רגועים... מה שנקרא "עבודה נקיה", נקיה מסרך טומאה...

אבל בזמן האחרון משהו השתדרג אצלו בארגו כלי העבודה!!! הוא התחיל להופיע עם ארגו כלי עבודה שעשוי מחרס... וואס איז דאס?? שאלנו אותו... מה זה?? מה קרה?? מה זה הארגו החדש הזה?? נאנח ר' מוטל ואמר: היו לי כמה תקריות בזמן האחרון...

סו"ס אני עובד בבניה... ולעזרנו תאונות עבודה מצויות שם... אל תשכח ש"כנפשו יביא לחמו" נאמר עלינו השיפוצניקים... ולפני שבועיים עבדנו יחד באיזה אתר בניה... ומישהו שם התחיל לעבוד עם הדיסק... ו... והיה לו פספוס קטן והוא השאיר שם ל"ע חלק מהאצבע... ב"ה היו גם הרבה ניסים... כי זה היה רק זרת וגם זה היה ביד שמאל... אבל סו"ס החלקיק אצבע הפצפון הזה הוא אבר שלם! בשר גידים ועצמות!!! וכל המתחם נטמא בטומאת מת... כל הארגו כלים שלי נטמא... אתה יודע מה זה ארגו כלי עבודה?? אינספור כלים קטנים... ועוד איזה כלים... כולם מתכת!!! בקיצור: פצצת טומאה!!!!

יש פה עשרים מברגים משלל גדלים... מפתחות שבדיים... מפתח הלם... פטישים בכל מיני גדלים... מקדחה... שפאכטלים... פלייארס... מה לא... וכל זה נהיה טמא... דווקא אני בניסי ניסים נשארתי טהור!! בדיוק כשזה קרה הלכתי לכמה דקות להסב בדוכתא פלן עם כמה מהחברים... אחזתי בברכת המזון באמצע ברכת פועלים... זה היה עניין של שניות עד שאני חוזר לקורת גג המשותפת שלנו... ובום!! בדיוק זה קרה!!!

אז אני ניצלתי בנס... לא העזתי ליכנס למתחם... (כמובן שהיו שם חובשים שהתעסקו בפצוע אחרת בודאי הייתי נזקק עלי, סו"ס סכנת אבר אמורה להיות חמורה אצלו יותר מטהרת כלים) ורק לאחר שהגיעו זק"א וניקו את האזור מהטומאת אבר, אז נכנסתי והסתכלתי מרחוק על ארגו כלי העבודה!!! לא העזתי להתקרב לארגו... כי... כי הוא טמא בטומאת מת... ואני לא רוצה להסתבך עם ארגו שעוד יכול לעשות אותי אב הטומאה... מיד סיכמתי עם חבר שלי שבלאו הכי נטמא שם שהוא יקח פיקוד על הארגו כלים שלי... נתתי לו הוראות מרחוק מה צריך טבילה ואיך להתנהג עם ההזיה... הסברתי לו שהמברג שני צדדים צריך פעמיים הזיה... אמרתי לו שאת המסמרים לא צריך להטביל (כך טענו פה פעם באהלי טהרות) גם את הדיבלים לא צריך... בשלב מסוים חבר שלי התחיל לצחוק... הוא אמר לי: תראה מה שזה... יש לך פה בתוך הארגו כלים את כל סוגי הצמיד פתיל... יש לך פה שקית של גבס... יש לך מרק אפוקסי... יש לך את כל סוגי המירוח... אתה מטייה את כל הקירות של העיר... אז איך לא סתמת את הארגו כלים שלך בצמיד פתיל והיית חוסך את כל הסיפור... אמרתי לו: אתה חצי צודק!! דא עקא שצמיד פתיל "עובד" רק על כלי חרס... אתה צודק שצריך להחליף לארגו כלים מחרס... ואז באמת, אם יהיה לי ארגו כלי עבודה מחרס, על כל עשר שפאכט-לים על קיר... אני עושה שפאכטעל אחד סביב הכלי חרס לייתר בטחון... עכ"פ זה היה כאב ראש אדיר!!! לך תפקח מרחוק על ארגו כלי מתכת שצריך לעבוד הזיה...

ניתן להשיג את הגיליון מידי שבוע:
בני-ברק:
רח' ראב"ד 31 משפ' ברמן
ירושלים:
ישיבת מיר- הרב בצלאל טרוביץ
טל: 0533165655
קרית ספר:
רח' נתיבות המשפט 67 משפ' זכריש

לקבלת הגיליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת מייל:
8592161@GMAIL.COM
כמו כן בכל עניני הגיליון ניתן לפנות במייל הנ"ל
או פב"ל: 0548592161

מי שביכולתו להשתתף בהוצאות לזיכוי הרבים
ניתן לתרום בעמדת קהילות
קופה מס' 8317 תורת הטהרה קטגוריה פנימית 3 אהלי טהרות
וכן בקו הצדקה בשלוחה הנ"ל 0732757000

"מי שהוא טיפוש אומר מי יכול ללמוד כל תורה... כלים שלוש פרקים והחכם מהו אומר הריני לומד שתי הלכות היום ושתיים למחר עד שאני לומדה כולה"
מדרש רבא ויקרא פסוק ט"ז

ניתן לשלוח הארות והערות במסכת כלים למדור
מלחמתה של תורה
עד שב"ק פרשת במדבר

עקב המצב
חלו שינויים
בזמני ומוקדי
ההפצה.
לביורים:
0548592161